

Anna-Maria Vilkuna

MAAKUNNASSA KAIKKI HYVIN

*Suomen Kulttuurirahaston Hämeen rahasto
taiteen ja tieteen mahdollistajana 1960–2014*

Suomen Kulttuurirahasto

**MAAKUNNASSA
KAIKKI HYVIN**

Julkaisija: Suomen Kulttuurirahasto
Julkaisutoimikunta: Iida Honkanen, Riitta Toivonen,
Taija Tuominen ja Anna-Maria Vilkuna

Teksti: Anna-Maria Vilkuna

Kannen kuva: Hämeenlinnan kaupungin historiallisen museon kuvakokoelma
Ulkoasu ja taitto: Mikko Airikka | Metropolia Valovirta

Paino: Metropolia Digipaino 2015

Painettu versio | ISBN 978-952-7047-04-0
PDF (www.skr.fi/ha) | ISBN 978-952-7047-05-7

Sisältö

<i>Lukijalle</i>	7
<i>Perustamisjuhla Hämeenlinnan lyseolla</i>	8
<i>Kanta-hämäläinen vaikuttaja</i>	11
<i>Kolminapaisen maakunnan hoitokunta</i>	13
<i>Hoitokunnan puheenjohtajat</i>	17
<i>Sitoutuneita asiamiehiä</i>	24
<i>Vuosijuhlat eri puolilla maakuntaa</i>	32
<i>”On kiva kun saa antaa rahaa”</i>	40
<i>Niukkuudesta merkittäväksi rahoittajaksi</i>	44
<i>Nimikkorahastot</i>	51
<i>Lähteet</i>	55

Lukijalle

Suomen Kulttuurirahaston perimmäinen tarkoitus on edistää tiedettä ja taidetta. Päärahaston kuten sen maakuntarahastojen tehtävänä on ”suomalaiskansallisen henkisen ja taloudellisen viljelyn vaaliminen ja kehittäminen”. Kulttuurirahaston ehdoton vahvuus on sen historia, tarinat ja ihmiset näiden tarinoiden takana. Jokaisella apurahan hakijalla on omat haaveensa, tarpeensa ja haasteensa.

Hoitokuntatyö maakuntarahastossa avaa ikkunan tämän päivän tiede- ja taide-elämään. Se on näköalapaikka, jolta voi seurata, mitä maakunnan taide- ja kulttuurielämässä tulee tapahtumaan ja miten tiedepuolella tutkimukset etenevät. Hoitokuntatyö on täysin vapaaehtoista ja toimii talkooperiaatteella. Tämä takaa mielestäni sen, että hoitokuntalaiset tekevät työtä aidosta kiinnostuksesta ja sitoutuneisuudesta.

Maakuntarahasto antaa Hämeen kolmen seutukunnan tieteen ja taiteen tekijöille mahdollisuuden kehittyä ja toteuttaa unelmiaan. Se antaa kansalaisille uusia tuulia. Hakemusten määrä on kasvanut vuosi vuodelta, ja tänään Hämeen rahasto on maakunnan suurin yksittäinen rahoittaja tieteelle ja taiteelle. Näin Hämeen maakuntarahasto toteuttaa parhaimmillaan omaa tarkoituksensa – viljelee henkistä kasvua.

Tämä teos muistelee Hämeen rahaston viittä vuosikymmentä, ja näin haluamme kiittää rahaston toimintaa eri tavoin tukeneita. Hoitokunnassa mukana olleet ja asiamiehet kertovat, mikä heitä on innostanut vuodesta toiseen arvioimaan apurahahakemuksia, ja apurahan saajat puolestaan arvioivat, mitä Hämeen rahaston apuraha on merkinnyt heidän urallaan.

Kiitän lämpimästi Hämeen rahaston pitkäaikaista asiamiestä Riitta Toivosta tämän teoksen alulle saattamisesta. Sihteeri Iida Honkanen ja nykyinen asiamies Taija Tuominen ovat olleet korvaamaton apu työn loppuunsaattamisessa. Lisäksi haluan kiittää kaikkia haastateltavia, jotka ovat jakaneet oman tarinansa ja muistonsa Hämeen rahastosta.

Lopella 17.3.2015

Hannele Yrjö-Koskinen

Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtaja

Perustamisjuhla Hämeenlinnan lyseolla

Hämeen rahaston perustamiskirjan allekirjoittaminen herätti suurta innostusta: ”Tänään marraskuun 27. päivänä, jolloin tulee kuluneeksi 90 vuotta tasavaltamme entisen presidentin sekä suuren hämäläisen valtiomiehen ja kulttuurihenkilön Juho Kusti Paasikiven syntymästä, saamme olla historiallisen tapauksen todistajina. Tänään näet vietetään Paasikiven maineikkaan koulun Hämeenlinnan lyseon juhlasalissa Suomen Kulttuurirahaston Hämeen rahaston perustamisjuhlaa”. Näin iloittiin Hämeen Sanomissa vuonna 1960.

Toimet Hämeen rahaston perustamiseksi olivat käynnistyneet alkuvuodesta 1959. Tällöin tavoiteltiin vielä koko historiallisen Hämeen kattavaa kulttuurirahastoa. Ensimmäisissä tapaamisissa olikin edustus Tampereelta, Lahdesta, Hämeenlinnasta, Heinolasta ja Riihimäeltä. Myös Hämeen Heimoliitto, Etelä-Hämeen maakuntaliitto, Pirkanmaan maakuntaliitto ja Lounais-Hämeen Kotiseutu- ja museoyhdistys olivat mukana alusta alkaen.

Perustamisjuhlaa Hämeenlinnan lyseon juhlasalissa isännöivät Hämeen Heimoliitto ja Hämäläis-Osakunta, joka oli merkittävässä roolissa aloitteen tekijänä ja asioiden edistäjänä. Talvella 1959 Hämäläis-Osakunta oli järjestänyt ensimmäisen Ilves-hiihdon Helsingistä Tampereelle. Hiihtäjien mukana lähti hämäläisille kaupungeille ja maakuntaliitoille kutsu saapua Hämäläis-Osakuntaan neuvottelemaan kulttuurirahaston perustamisesta. Haluttiin rahasto, joka ”tehokkaasti tukee Hämeen sivistyspyrintöjä ja hämäläistä tutkimustyötä, ja kaikkea luovaa kulttuuritoimintaa sekä vaalii perinteellistä hämäläistä heimohenkeä ja aatteellisesti lähentää maakunnan eri osia toisiinsa”.

Sivistyspyrkimysten lisäksi Hämäläis-Osakunta ja Hämeen Heimoliitto hakivat tukea rakoilevalle heimohengelle. Historiallinen Häme oli hajaantumassa uusien talousalueiden mukaisiin seutukuntiin, ja maakunnallinen kulttuurirahasto nähtiin keinona vahvistaa aatteellista yhteyttä. Kun lukuisten kokousten jälkeen syyskuussa 1960 ohjesääntöehdotus oli viimein valmis, jättäytyi Pirkanmaan maakuntaliitto hankkeen ulkopuolelle. Vastaperustettu Pirkanmaan maakuntaliitto taivoitteli omaa rahastoa, jonka se saikin vuotta myöhemmin.

Pirkanmaalaisten toimet antoivat maaherra Jorma Tuomiselle aiheen perustamisjuhlan tervehdyspuheessaan huomauttaa: ”Ovatko Tampereen hämäläiset sitten jähkailussa vielä hitaampia kuin kantahämäläiset, joiden tiedetään viljelevän sananpartta ’harvoin meillä hätäillään, eikä tarpeen tähän silloinkaan.’”

Hämeen rahaston perustamisasiakirja | Hämeen rahaston arkisto.

200.000 mtk

Lahden jiiirne. Sanoitopankkiyhdistys r. y.
Vainiofrömeren R. A. Sevelkari:

Hämeenlinnan kaupunki 150.000 -
es kirj. J. M. Mäki.

J. Mathson 25.000: -

Riihimäen kaupunki 100.000: -
Hämäläis-Osakunta R. P. Seuri

Hämeenlinnan kaupunki
Hämeenlinnan kaupunki 100.000: -
Pirkanmaan maakuntaliitto J. M. Mäki.

Turun kaupunki 50.000: -
Pirkanmaan maakuntaliitto

Lahden kaupunki 500.000: -
puolelta:

Uusi Kaupunki J. M. Mäki,
Hämeenlinnan kaupunki J. M. Mäki, 30.000: -
Pirkanmaan maakuntaliitto J. M. Mäki.

Jokioisten kunta 50.000: -

Seolvi-Paasto

Kosken H. L. Paasto 30.000: -

J. Karvanen Euro-Paasto

Jääskeläisen kunta 50.000: -
Hämeenlinnan kaupunki W. L. Mäki

Toja Jaska 500.000: -
Hämeenlinnan kaupunki

Hämeenlinnan kaupunki

Hämeenlinnan kaupunki 500.000: -
J. M. Mäki

Perustamisjuhla Hämeenlinnan lyseolla oli arvokas ja arvovaltainen. Kolmi-
sen sataa henkeä oli saapunut paikalle. Läsä olivat tärkeimmät puuhamiehet maa-
herra Jorma Tuominen, Suomen Kulttuurirahaston hallituksen puheenjohtaja L. A.
Puntila, professori Erkki Laurila ja professori Erkki Aaltonen. Hämeen kaupungit,
kauppalat ja kunnat olivat hyvin edustettuina ja tilaisuus veti paikalle myös yritys-
maailmaa. Kaikkiaan 87 lahjoittajaa kartutti rahaston peruspääomaa. Merkittäviä
tukijoita olivat Lahden kaupunki, Esko Järvinen Oy, talousopettaja Irja Jaska sekä
lääkintöneuvos Risto Pätiälä yhdessä rouva Maire Pätiälän kanssa.

Suomen Kulttuurirahaston maakuntarahastoista Hämeen rahasto oli viides.
Tänään maakuntarahastoja on kaikkiaan seitsemäntoista. Ensimmäinen oli Poh-
jois-Suomen rahasto, joka pian perustamisensa jälkeen liitettiin vuonna 1953 Suo-
men Kulttuurirahaston yhteyteen. Nykyisen maakuntarahastojärjestelmän alkuna
voi pitää Keski-Suomen rahaston perustamista vuonna 1958. Tällöin vahvistui nä-
kemys, että tarvitaan maakunnallisia rahastoja, joiden yhteyteen voidaan keskittää
maakunnallinen kehitys- ja kulttuurityö.

Ajatus maakuntarahastoista ei suinkaan ollut uusi. Rahastohankkeita oli ol-
lut eri puolilla Suomea jo 1800-luvulta lähtien, mutta ne olivat kaatuneet vähäi-
seen pääomaan. Myös Hämeen Heimoliiton aloitteesta vuonna 1938 perustetun
Hämeen Säätiön varsinainen toiminta oli jäänyt aloittamatta. Kun Suomen Kult-
tuurirahasto tuli 1950-luvun kuluessa maakunnallisten rahastojen taakse, uskalsi-
vat alueelliset lahjoittajat lähteä liikkeelle. (Pohls 1989)

Kanta-hämäläinen vaikuttaja

Hämeen rahastoa perustettaessa toivottiin juhlapuheissa, että Tampere naapuri-
kuntineen liittyisi rahastoon. Käytännössä oli kuitenkin jo hyväksytty se tosiasia,
että talousalueisiin pohjautuva kehitys oli ajanut historiallisten maakuntien ohi.
Suomen Kulttuurirahaston kantava voima ja hallituksen puheenjohtaja professori
L. A. Puntila pyristeli pitkään tätä näkemystä vastaan. Hänen mukaansa maakun-
tarahastojen tuli perustua historiallisiin maakuntiin. Hämäläisenä tämä oli hänelle
erityisen tärkeää.

Kulttuurirahaston yliasiamies Erkki Salonen oli Puntilan kannasta poiketen
sitä mieltä, että maakuntarahastojen tuli pohjautua talousalueisiin. Tämä takaisi
rahastoille parhaan mahdollisen alueellisen tuen. Lopulta myös Puntila taipui, ja
keväällä 1960 Kulttuurirahaston hallitus linjasi, että maakuntarahastot mukaute-

*Hämeen läänin maaherrana Jorma Tuomisella oli tärkeä rooli Hämeen rahaston toiminnan käynnis-
tyksessä. Kuvaaja: Arvo Granholm | Hämeenlinnan kaupungin historiallisen museon kuvakokoelma.*

Etelä-Hämeen kansanedustajat tukivat rahaston alkua myös omin varoin, vasemmalta Lauri Laine, Eino Rautio, Emil Luukka, Ensio Partanen, Leo Häppölä, Lyyli Aalto, Olavi Kajala, Väinö Nieminen ja Juho Tenhiälä. | Hämeen rahaston arkisto.

taan talousalueisiin perustuviin maakuntaliittoihin. (Pohls 1989)

Toijala, Valkeakoski ja Urjala ovat olleet sekä Hämeen että Pirkanmaan rahastojen reuna-alueita. Aina vuoteen 1999, jolloin maakuntarahastojen hakuajat yhtenäistettiin, tuli Hämeen rahastolle hakemuksia myös näiltä paikkakunnilta. Hämeen rahasto tuki vahvasti myös esimerkiksi Pentinkulman päivien syntyä Urjalaan. Tämä päivänä hakemukset Akaasta, Valkeakoskelta ja Urjalasta suunnataan etupäässä Pirkanmaan rahastolle.

Hämeen rahaston nykyinen toiminta-alue vakiintui vuonna 1971, kun Päijät-Hämeen rahasto perustettiin. Itsenäistyminen oli ollut Päijät-Hämeessä vireillä jo vuosia. Ratkaisevan sysäyksen antoi Nastolan kunta, joka kuntahallintonsa 100-vuotisjuhlaistunnossa lahjoitti rahastolle pesämunan (Pohls 1989). Päijät-Hämeen rahaston syntymisen jälkeen oli selvää, että Lammi kuuluu Hämeen rahaston toiminta-alueeseen. Padasjoki sen sijaan on maakunnallisesti rajaseutua, joka on osallistunut sekä Päijät-Hämeen että Hämeen rahastojen toimintaan.

Taiteen ja tieteen saroilla Hämeen rahaston alueellinen merkitys on ollut suuri ja ainutlaatuinenkin, sillä muita vastaavia instituutioita Kanta-Hämeessä ei ole. Rahasto kokoaa maakunnasta eri alojen merkittävimmät asiantuntijat arvioimaan tieteen ja taiteen tasoa ja erilaisten hankkeiden alueellista merkittävyyttä.

Hämeen rahasto on ollut yli 50 vuoden aikana monen hämäläisen kulttuuriteon takana taustavaikuttajana ja mahdollistajana. Se on vahvistanut Kanta-Hämeen alueellista yhtenäisyyttä, ja tuki tieteen ja taiteen tekijöille on koitunut koko seudun eduksi. Hämäläiset näkevät rahaston toiminnan kautta sen laajan ja laadukkaan osaamisen, jota Kanta-Hämeessä on.

”Kun saat apurahan, saat sen avulla mahdollisuuksia ja aikaa. Kun rahan turvin pääset jatkamaan sinulle tärkeää asiaa, kulje syvyyssuunnassa äläkä suorita ja paahda. Taiteessa ja tieteessä taitavat ihmisen ajatukset olla tärkein asia, eivätkä ajatukset uusiudu ja kehity omaperäisiksi ilman, että niille antaa aikaa.”

» KIRJAILIJA OLLI JALONEN

Kolminapaisen maakunnan hoitokunta

Maakuntarahaston hoitokunnan tehtävänä on viisaasti jakaa rahaston varallisuutta tieteen ja taiteen tekijöille. Hoitokunnan jäsenet arvioivat omaa asiantuntemustaan hyödyntäen rahoittamisen arvoiset hakemukset. Tukena käytetään myös ulkopuolisia asiantuntijoita. Hoitokunnan jäsenten mielestä apurahahakemusten lukeminen on mielenkiintoinen mahdollisuus seurata, mikä taiteessa ja tieteessä tapahtuu.

Hämeen rahaston pitkäaikaista asiamies Riitta Toivosta innostaa hoitokunnan sitoutuminen ja paneutuminen tehtäväänsä. Hänen työtään tukee parhaiten hoitokunnan jäsen, joka on aktiivinen, tuntee kotiseutunsa kulttuurielämää, tuo kokouksiin tärkeää lisätietoa hakijoista ja uskaltaa sanoa mielipiteensä. Sähköinen hakujärjestelmä mahdollistaa tänä päivänä sen, että jäsenet voivat internetissä tutustua muihinkin kuin oman alansa hakemuksiin. Riitta Toivonen ihailee sitä, kuinka jäsenet paneutuvat oman työnsä ohella hakemuksiin, innostuvat niistä ja vaihtavat näkemyksiään.

Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtajana Juhani Hongalla oli tapana aloittaa kokoukset toteamalla, että ”maakunnassa kaikki on hyvin ja voimme olla

Forssalaiset Mika ja Turkka Mali saivat 2011 Hämeen rahaston palkinnon ”koskettavasta kotiseuturakkaudesta, sykähdyttävistä sävelistä”. Kuvaaja: Jaana Lindfors, Foto Hellas | SKR kuvapankki.

Ensimmäisen Hämeen rahaston apurahansa professori Seppo Myllyniemi sai vuonna 1970 linja-autoliikenteen kehitystä Hämeen läänissä 1920-30-luvuilla koskevaan tutkimukseen. Vuonna 1991 hänelle myönnettiin rahoitus Etelä-Hämeen Suojelukuntapiirin historiaan liittyvään tutkimustyöhön. Työuransa Seppo Myllyniemi on tehnyt Hämeenlinnan maakunta-arkiston johtajana.

”Otin 1990-luvun alussa kirjoittaakseni Etelä-Hämeen suojelukuntapiirin historian, koska koin aihepiirin kiinnostavaksi ja ajankohtaiseksi. Kysymyksessä oli siis tilaustutkimus, mutta sain hanketta varten Hämeen rahastolta huomattavan apurahan, joka mahdollisti sen, että hankkeen takana olevalle toimikunnalle jäi lähinnä taitto- ja painatuskustannukset. Kirjoittajan kannalta oli tärkeää, että kirjan painatus oli alusta lähtien turvattu, mikä ei ollut mikään itsestään selvä asia. Toimikunnan maakunnalliset yhteydet varmistivat teokselle myös varsin kohtuullisen menekin. Yksittäinen tutkija tuskin olisi voinut kustantaa myöskään teoksen näyttävää kuvitusta. Tilaustutkimuksessa kirjoittajan

ja työn teettäjän näkökulmat saattavat jonkin verran erota toisistaan. En nyt sanoisi, että näin oli tässä tapauksessa asianlaita, mutta joka tapauksessa kirjoittajan saamat apurahat antoivat hänelle tietyllä tavalla selkänöjää työn toteutuksen eri vaiheissa.

Maakunnallisten rahastojen merkitys on edelleen suuri. Taiteen ja tieteen tekijöiden lukumäärä on vuosikymmenien kuluessa tavattomasti kasvanut. Uskon myös, että apurahojen nykyinen jakosuhte taiteen ja tieteen kesken on suunnilleen oikea. Tärkeää olisi erityisesti tukea tieteen ja taiteen raja-alueilla liikkuvia hankkeita. Hämeen rahaston tukemilla hankkeilla pitäisi pääsääntöisesti olla jonkinlainen liittymäkohta maakuntaan.”

//

rauhassa”. Honka korostaa, kuinka tärkeää puheenjohtajan on vaalia maakunnan erityispiirteitä. Kanta-Häme on vahvasti kolminapainen maakunta ja lisäksi ”forssalaiset ovat ihan oma heimonsa”. Forssan, Hämeenlinnan ja Riihimäen seudut ovat jokainen hyvin omaleimaisia.

Hoitokuntaan uusia jäseniä valittaessa varmistetaan, että Riihimäen ja Forssan seudut tulevat huomioituiksi Hämeenlinnan ohella. Heleena Lehtonen on toiminut sekä hoitokunnan jäsenenä että puheenjohtajana. Jäsenenä hän näki tehtäväkseen ajaa oman kotikulmansa tieteen ja taiteen asiaa. Puheenjohtajana hänelle oli tärkeintä koko maakunnan etu.

Etenkin alkuvuosikymmeninä hoitokunnassa istui monia kuntien johtohenkilöitä kuten Forssan kaupunginjohtaja Jorma Laurila, Jokioisten kunnanjohtaja Pentti Kulmala ja kunnanjohtaja Pentti Maaranen Hauholta. Ajatuksen oli, että

näin rahaston yhteys kuntiin ja kuntalaisiin olisi tiivis. Lisäksi kunnilta vuosittain tullut avustus oli todella tärkeä rahaston taloudelle. Kunnan- ja kaupunginjohtajien innostus istua hoitokunnassa kertoo myös siitä, että he kokivat hoitokunnan paikaksi vaalia oman kuntansa taiteen ja tieteen harjoittajien etuja. Ensimmäisiin hoitokuntiin valitsivat omat edustajansa myös Hämeen Heimoliitto, Hämeen Maakuntaliitto ja Hämmäläis-Osakunta.

Tänä päivänä hoitokunnan jäsenet ovat tieteen, taiteen, kulttuurin sekä kunnallis- ja talouselämän edustajia eri puolilla Kanta-Hämettä. Uudet jäsenet valitsee Suomen Kulttuurirahaston hallitus Hämeen rahaston hoitokunnan esityksestä. Jo-

Hämeen rahaston hoitokunta Hämeenlinnan Raatihuoneella 2010. Alhaalta vasemmalta Päivi Jantunen, Liisa Virtanen, Heleena Lehtonen, Sakari Hildén ja Taina Lammassaari. Ylärivi vasemmalta Ralf Sunell, Marina Erhola, Matti Vihervuori, Hannele Yrjö-Koskinen, Juhani Honka, Riitta Toivonen ja Ippo Aaltonen. Kuvaaja: Heikki Löflund, Raatikuva | Hämeen rahaston arkisto.

Sibelius-Akatemian pianomusiikin professori Tuija Hakkila oli 1976 vielä koululainen, kun hän sai apurahan pianonsoiton opiskeluun. Hämeen linna -työryhmälle myönnettiin vuonna 1988 tukea Hämeen historiallisessa linnassa käynnistettävän Vanhan musiikin viikon järjestämiseen. Tuija Hakkilan tehtävänä oli apurahalla valmistella tapahtuma linnan elävöittämiseksi.

"Olin 17-vuotias abiturientti, kun sain apurahan. Lukiota kävin Hämeenlinnassa, mutta kerran viikossa matkustin Helsinkiin soittotunnille. Olin juuri aloittanut Sibelius-Akatemian nuorisosastolla. Tunsin ilon ja tyytyväisyyden lisäksi itsenäisyyttä, kun pystyin nyt huolehtimaan itsekin matkakuluista. Lisäksi apuraha mahdollisti osallistumisen mestarikursseille Jyväskylän kesässä ja Kuhmossa.

Hämeen linna -työryhmä pyysi minua 1980-luvun lopulla ideoimaan tapahtuman Hämeen linnaan. Otin tehtävän innolla vastaan, sillä linna on minusta maaginen paikka. Uskoin silloin ja uskon yhä, että Hämeen linna on tilana ja sijaintinsa puolesta erinomainen paikka musiikkifestivaalille.

Koska itse pidän erityisesti vanhasta musiikista, lähdin ideoimaan vanhan musiikin festivaalia, jota ei Suomessa vielä tuolloin järjestetty suuremmissa mittakaavassa. Ensimmäinen konserttisarja toteutui syksyllä 1989, ja olin pitkään tapahtuman taiteellisena johtajana. Tänäpäin tapahtuma tunnetaan nimellä Musiikkia linnassa ja se on maan pitkäikäisin yhtämittaisesti jatkunut vanhan musiikin festivaali.

Maakuntarahastojen tulee satsata nuoriin ja mahdollistaa nuorille lahjakkuuksille täysipainoinen harjoittelu. Lisäksi toivon, että rahoitusta suunnattaisiin taiteellisten tapahtumien toteutukseen, sillä toiminta pitää yllä kulttuuria."

//

kainen jäsen valitaan taustaorganisaatioista riippumattomana. Hoitokunta kuten koko Hämeen rahasto on pysynyt poliittisten eturistiriitojen ulkopuolella, vaikka hoitokunnan jäsenet ovat edustaneet erilaisia yhteiskunnallisia näkemyksiä.

Hoitokunnan jäsenyys on luottamustehtävä, joka otetaan mielellään vastaan. Viime vuosien uusi ilmiö on jäsenyydestä kieltäytyminen, jolloin vedotaan omaan kiinnostukseen hakea apuraha. Hoitokunnassa voi toimia kaikkiaan kolme kautta, joka tekee yhteensä yhdeksän vuotta. Liki kaikki jäsenet ovat tämän mahdollisuuden käyttäneet, sillä he kertovat innostuksen työtä kohtaan vain kasvavan vuosien kuluessa.

Hoitokunnan puheenjohtajat

MAAHERRA JORMA TUOMINEN (puheenjohtajana vuodet 1960–1966) toimi monin tavoin Hämeen läänin parhaaksi. Hän aloitti maaherrana vuonna 1959 ja otti pian vastaan myös luottamustehtäviä, joissa pystyi tukemaan läänin kehitystä. Näistä Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtajuus oli ensimmäisiä. Maaherra Tuomisen rooli oli merkittävä rahaston perustamisessa, sen toiminnan vahvassa käynnistämisessä ja luottamuksen synnyttämisessä. Tuomisen kolmetoista vuotta kestänyttä maaherrakautta on pidetty menetyksellisenä, sillä hän ohjasi Hämeen lääniä tarmokkaasti ja erilaisia näkemyksiä tasoittelevasti.

Hämeenlinnassa syntynyt VÄINÖ OSKARI (V.O.) MÄKINEN teki elämäntyönsä Riihimäellä. Diplomi-insinööriksi opiskellut Mäkinen aloitti Riihimäen kauppalan-insinöörinä vuonna 1945 ja yleni kaupunginjohtajaksi vuonna 1962. Hoitokunnan puheenjohtajavuosiensa 1967–73 Mäkinen istui eduskunnassa sosialidemokraattisen puolueen kansanedustajana. Siirryttyään eläkkeelle vuonna 1974 hän palasi siirryinkaupunkiinsa.

ONNI-SAKARI KARISTO on ollut nuoresta alkaen kiinnostunut yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja järjestötoiminnasta. Esikuvana on ollut hämeenlinnalainen talousvaikuttaja ja yhteiskunnallinen toimija Arvi A. Karisto. Setänsä aikaan-

saannoksena Onni-Sakari Karisto pitää sitä, että hänenkin nimensä löytyy Suomen Kulttuurirahaston perustamiskirjasta: koululainen Onni-Sakari Karisto lahjoitti kymmenen markkaa rahaston perustamiseen. Hämeenlinnassa lahjoittajien joukossa oli pitkä rivi Karistoja. Elämäntyönsä ekonomi Onni-Sakari Karisto teki Arvi A. Karisto Oy:n toimitusjohtajana vuosina 1966–1981. Ennen Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtajavuosiaan 1974–77 Karisto toimi hoitokunnan varapuheenjohtajana vuodesta 1971 alkaen.

INSINÖÖRI SULO LONKA nousi appensa Hilpi Kummilan kuoleman jälkeen 1945 Kummila Oy:n johtoon, jossa tehtävässä hän jatkoi vuoteen 1978. Rakennusalan lisäksi teollisuusneuvos Sulo Longalla riitti mielenkiintoa kotikaupunkinsa kulttuurille ja historialle. Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtajana hän toimi vuodet 1978–81. Uuden rakentajana hän oli kiinnostunut myös vanhan kaupunkikuvan säilyttämisestä, mistä kertoo aktiivinen osallistuminen Sibeliuksen syntymäkodin entistämiseen ja Hämeen linnan kunnostamiseen.

Hämeen Sähkön pitkäaikaisena toimitusjohtajana DIPLOMI-INSINÖÖRI ILMARI PELTOLA oli rakentamassa sähköverkkoa ja energiahuoltoa kolmen maakunnan alueella. Peltolan toimitusjohtajakaudella yhtiön perusajatus oli voimistaa Hämeen taloudellista hyvinvointia ja kohottaa asumismukavuutta. Tätä toimintaperiaatetta tuki lahjoitusten antaminen vuosittain niin Pirkanmaan, Päijät-Hämeen kuin Hämeen rahastoille. Ilmari Peltola tunnetaan jämpäin ja asioihin perehtyvänä

Rakennusyhtiö Kummilan hallituksen varapuheenjohtaja, kansliapäällikkö Lasse Salovaara (vas.) luovutti vuonna 1981 lahjashekin Hämeen rahaston hoitokunnan varapuheenjohtajalle, kaupunkineuvos Kaino Dahlille (oik.). Luovutusta todistivat Kummila Oy:n toimitusjohtaja Matti Kasurinen ja Hämeen rahaston asiamies Risto Järvinen. Keskellä Kummila Oy:n hallituksen puheenjohtaja ja Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtaja Sulo Lonka. Kuvaaja: Rauni Heinänen | Hämeen rahaston arkisto

Nykyisin Helsingin apulaiskaupunginjohtajana työskentelevä Pekka Sauri sai apurahan vuonna 1977. Hän oli tällöin filosofian kandidaatti ja teki tutkimusta työttömyyden vaikutuksista luovaan käyttäytymiseen eri koulutustasoilla.

”Apurahalla oli siihen aikaan melkoinen merkitys. Nuoren opiskelijan kannalta apurahalla on paitsi taloudellista myös huomattavaa psykologista merkitystä: joku ottaa tosissaan ja kannustaa. Toisin sain heti perään yhden Suomen parhaista stipendeistä (Osk. Huttusen säätiö), joka muutti tilanteeni ja tulevaisuuteni kertaheitolla.

Maakuntarahastot varmaan mielletään sillä tavalla otollisemmiksi apu-

rahan antajiksi kuin valtakunnalliset, että pienemmältä alueelta on mahdollista päästä paremmin tunnetuksi ja tunnustetuksi.

En ole ollut Hämeen rahaston kanssa missään tekemisissä apurahani jälkeen, mutta varmaan yleisesti voisi sanoa, että maakunnallistenkin rahastojen kannattaa katsoa maakunnan rajoja kauemmas – siitä on pitkän päälle enemmän hyötyä myös maakunnalle.”

//

nä miehenä, jonka asiantuntemukseen on luotettu monien kanta-hämäläisten yhtiöiden ja yhdistysten hallituksissa. Hämeen rahaston hoitokunnan jäsenyys ja sen puheenjohtajuus vuosina 1982–86 oli Peltolalle hieno kokemus, koska tällöin tunsi tekevänsä työtä koko maakunnan hyväksi. Energianeuvos Ilmari Peltola korostaa sitä, että Hämeen rahaston menestykselle on ollut tärkeää moitteeton julkisuuskuva. Tästä on jatkossakin pidettävä huolta ja hämäläisten tulee saada tietoa rahaston toiminnan hyvistä aikaansaunnoksista.

HEIKKI PÖNTISKOSKI on kotoisin Kokkolasta Keski-Pohjanmaalta. Valmistuttuaan Helsingin yliopistosta valtiotieteen maisteriksi hän palasi kotiseudulleen ja aloitti uransa pankkimaailmassa. Samalla hän toimi myös Keski-Pohjanmaan rahaston keräyspäällikkönä. Hämeeseen Heikki Pöntiskoski tuli vuonna 1980 Kanta-Hämeen Aluesäästöpankin toimitusjohtajaksi, ja Ilmari Peltola pyysi hänet mukaan rahaston toimintaan. Kulttuurirahastoa entuudestaan tuntevana Pöntiskoski tarttui heti mahdollisuuteen. Näin hän oppi tuntemaan uuden kotipaikan ihmisiä, toimintaa ja kehittämistarpeita. Tärkeimmäksi tehtäväkseen Heikki Pöntiskos-

ki näki nimikkorahasto-toiminnan kehittämisen, jossa hänen puheenjohtajakaudellaan 1987–91 onnistuttiinkin hyvin.

KANTA-HÄMEEN KESKUSSAIRAALAN YLILÄÄKÄRI, LÄÄKETIETEEN JA KIRURGIAN TOHTORI VEIKKO MÄKELÄ valittiin hoitokuntaan suoraa puheenjohtajaksi vuonna 1991. Tämä oli poikkeuksellista, sillä yleensä puheenjohtajuutta ovat edeltäneet vuodet hoitokunnan jäsenenä. Mäkelä piti tarjousta niin kiinnostavana, että suostui siihen oitis. Hän oli pitkään toiminut rahaston lääketieteellisenä asiantuntijana, joten rahasto oli jo monin tavoin tuttu. Sekin rohkaisi, että vuosia aikaisemmin hänen vielä asuessaan Helsingissä, oli tuttava suositellut lähtemistä mukaan Kulttuurirahaston toimintaan. Työura oli tuonut Veikko Mäkelän vuonna 1974 Kanta-Hämeen keskussairaalaan patologisen osaston ylilääkäriksi. Kunnal-

”Tämä apuraha on merkittävä tunnustus ja kannustus, ja toivon sen innostavan sinua ja kirkastavan tavoitteitasi.”

» HELSINGIN APULAISKAUPUNGINJOHTAJA PEKKA SAURI

Hämeen rahaston vuosijuhla 27.11.1998 Riihimäen taidemuseossa. Puhumassa hoitokunnan puheenjohtaja Veikko Mäkelä. | SKR kuvapankki

liset ja seurakunnalliset luottamustehtävät houkuttelivat uudessa kotikaupungissa pian mukaansa. Kirkkovaltuustoon Veikko Mäkelä valittiin heti ja kaupunginvaltuuston pitkäaikainen jäsen Mäkelästä tuli vuonna 1977. Erityisesti hänen neuvottelutaitonsa ovat saaneet laajaa kiitosta. Hoitokunnassa Veikko Mäkelän periaatteena oli avarakatseisuus. Hän kyllä myöntää sen, että hoitokunnan jäsenen omat mielitymukset voivat vaikuttaa esimerkiksi siihen, minkä tyyliuunnan musiikin asettaa etusijalle. Mäkelä toimi puheenjohtajana vuoden 2001 loppuun.

Opiskeluaikanaan TERTTU HÄKKINEN (puheenjohtajana 1.1.2002–30.9.2004*) sai kesätyön Hämeen Sanomiin toimittajana. Kesä 1964 kului Hämeenlinnassa, jonka jälkeen oli tarkoitus palata Tampereelle jatkamaan opintoja. Työtarjous Hämeen Kansan uutistoimittajana sai kuitenkin jäämään Hämeenlinnaan. Hämeen Sanomiin Terttu Häkkinen palasi toimittajaksi vuonna 1968 ja viimeiset kymmenen työvuottaan hän vastasi lehdestä päätoimittajana. Eläkkeelle Terttu Häkkinen jäi vuonna 2002. Toimittajavuosina Hämeen rahasto tuli Terttu Häkkinelle monin tavoin tutuksi, ja erityisesti oli mukava haastatella onnellisia apurahan-saajia. Kun asiamies Riitta Toivonen soitti ja pyysi mukaan hoitokuntaan vuonna 1995, oli myönteinen vastaus helppo antaa. Hoitokunnassa oli paljon tuttuja, ja vuosien kuluessa hän oli oppinut tuntemaan myös Forssan ja Riihimäen seudut omine erityispiirteineen. Eläkkeellä Terttu Häkkinen seuraa etenkin internetin kautta rahaston kuulumisia. Hän kyllä kaippaa sitä aikaa, kun lehdissä julkaistiin kaikkien apurahan saajien nimet. Nimilistojen lukeminen oli mukava tapa seurata mitä taiteen ja tieteen parissa tapahtuu.

YLIJOHTAJA, MMT ERKKI KEMPPAINEN (1.10.2004–30.9.2007) on kotoisin Kainuusta, josta maanviljelyskemian ja -fysiikan opinnot Helsingin yliopistossa toivat hänet eteläiseen Suomeen. Häme alkoi tulla tutuksi vuodesta 1979 alkaen, kun Maatalouden tutkimuskeskus, nykyinen Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT, muutti pääkaupunkiseudulta Jokioisille. Tutkimuskeskuksen ylijohtajana hän aloitti vuonna 2000. Hämeen rahaston hoitokuntaan Erkki Kemppainen valittiin vuonna 1999. Tehtävä innosti, koska Helsingin yliopiston dosenttina tutkimus- ja tiedemaailma olivat hänelle ennestään tuttuja ja sydäntä lähellä. Lisäksi MTT on merkittävä maakunnallinen tutkimuslaitos. Hoitokunnan jäsenyys avasi portin myös alueelliseen kulttuuritoimintaan. Erkki Kemppainen on puheenjohtajakautensa jälkeen osallistunut jokaiseen vuosijuhlaan, sillä hän nauttii niiden myönteisestä ilmapiiristä.

*Hoitokunnan puheenjohtajien toimikaudet ovat vuodesta 2004 alkaen vaihtuneet 1. lokakuuta.

Kirjailija ja filosofian tohtori Olli Jalonen on vastaanottanut kirjalliseen työkentelyyn tarkoitettua apurahaa vuosina 1978 ja 1989. Lisäksi rahasto on vuonna 2004 tukenut hänen assosiaatiota käsittelevää väitöskirjatyötään.

”Vuonna 1978 olin nuori esikoiskirjailija. Ensimmäisen apurahani sain Hämeen rahastolta. Se tuntui hienolta, ja sen turvin kirjoitin monta kuukautta. Suosituksen rahastolle olin rohennut pyytää minua kymmenen vuotta vanhemmalta kirjailijalta Matti Pulkkiselta, joka hänkin oli vielä niin uransa alussa, että oli julkaissut vasta yhden teoksen.

Neljännesvuosisata myöhemmin 2000-luvun puolella valmistelin väitöskirjaani, joka vaati paljon edestakaista matkusteluaarkistoissa ja kirjastoissa. Hämeen rahaston apuraha helpotti suuresti näissä

ja muissa tutkijan kasaantuissa kuluissa.

Maakunnalliset rahastot ovat tiheällä kammalla perkaajia. Koko Suomeen levittäytyvä asiantuntijaverkosto pystyy usein löytämään uransa alussa olevia tutkijoita ja taiteilijoita, jotka saavat apurahastaan taloudellisia mahdollisuuksia keskittyä ja jatkaa yhä syvemmälle.

Maailma, maanosa, maa, pitäjät ja kaupungit, oma kotiseutu ja koti - ne ovat kaikki yhdessä ja toistensa sisässä. Maakunnallisessa rahastossa ei kannata olla nurkkakuntainen ja likinäköinen vaan ymmärtää asiat avarasti.”

//

TAMPEREEN YLIOPISTON DOSENTTI, KT HELEENA LEHTONEN (1.10.2007–30.9.2010) tuntee ja tietää henkilökohtaisesti apurahan arvon. Tutkijauralle Hämeen rahaston myöntämä tuki oli todella ratkaiseva, sillä muita apurahoja hän ei väitöskirjansa viimeistelyyn saanut. Ilman tätä tukea tohtorin tutkinnon suorittaminen olisi vaatinut huomattavasti raskaamman tien. Monet apurahan saajat, joita hän on ollut hoitokunnan puheenjohtajana onnittelemassa, ovat myöhemmin tulleet kertomaan hyvin vastaavanlaisista kokemuksista. Ennen vuotta 2001 alkanutta hoitokunnan jäsenyyttä Heleena Lehtonen oli toiminut hakemusten ulkopuolisena arvioijana. Kun pyyntö hoitokunnan jäseneksi esitettiin, halusi hän harkinta-aikaa. Töitä professorina Tampereen yliopiston Hämeenlinnan opettajakoulutuslaitoksessa oli paljon. Heleena Lehtonen kuitenkin suostui. Hänestä oli tärkeää, että hoitokunnassa oli edustettuna kasvatustiede, joka edusti Kanta-Hämeessä yliopistollista tutkimusta.

Hoitokunnan puheenjohtajana KT JUHANI HONKA (1.10.2010–30.9.2013) muisti rahaston vuosijuhlapuheessaan aina mainita, kuinka ratkaisevia Hämeen rahaston myöntämät apurahat olivat hänen uralleen. Diplomi-insinööri Juhani Hon-

ka kiinnostui opettajana kasvatustieteellisestä tutkimuksesta, ja hän sai rahoitusta sekä liseniaattityöhönsä että väitöskirjaansa. Nämä molemmat valmistuivat suurimmaksi osaksi päivätyön ohella, mutta rahaston tuki mahdollisti ratkaisevassa vaiheessa keskittymisen tutkimukseen. Juhani Hongan suhde Hämeen rahastoon on ollut monivaiheinen: hän on itse hakenut ja saanut apurahoja, varttuneena tutkijana evästännyt nuoria hakemusmaailmaan, asiantuntijana arvioinut hakemuksia ja viimein toiminut hoitokunnan jäsenenä ja puheenjohtajana. Ulkopuolisena arvioitsijana kiinnostus rahaston toimintaan heräsi siinä määrin, että hän suorastaan odotti kutsua hoitokuntaan. Juhani Honka jäi vuonna 2013 eläkkeelle Hämeen liiton maakuntajohtajan paikalta ja kokee, että hoitokunnan puheenjohtajuus ja maakuntajohtajan tehtävät tukivat toisiaan.

HANNELE YRJÖ-KOSKINEN aloitti hoitokunnan puheenjohtajana syksyllä 2013. Hän toimii Fredrika Wetterhoff -säätiön toiminnanjohtajana, ja hänen viimeaikaiset luottamustehtävänsä ovat eri tavoin edistäneet Hämeen taidetta ja tiedettä. Ennen hoitokunnan jäsenyyttä rahasto oli tullut hänelle tutuksi Hämeen taidetoimikunnan yhteistyökumppanina. Yrjö-Koskinen hoiti vuodet 2010–12 taidetoimikunnan puheenjohtajuutta, ja kävi tällöin muun muassa kutsuvieraana rahaston vuosijuhlissa. Hän on nauttinut rahaston hoitokunnan jäsenyydestä, sen hyvästä hengestä ja uusista näköaloista avaavista keskusteluista tieteestä ja taiteesta. Valinnastaan puheenjohtajaksi Hannele Yrjö-Koskinen oli hyvin otettu. Hän haluaa, että Hämeen rahasto säilyy jatkossakin merkittävänä rahoittajana ja näkyy koko maakunnassa. Myönnettyjen apurahojen tulee olla riittävän suuria, jotta ne mahdollistavat pitkät työskentelyjaksot.

Perinteiset suomalaiset kudontamallit saatiin koottua Wetterhoffin kotiteollisuusopiston valmistamana Kankurin mallikirjaksi vuonna 1975. Hämeen rahaston vuosijuhlassa syksyllä 1974 oli myönnetty teoksen aikaansaamiseen 30 000 markan projektiapuraha. Uutta mallikirjaa tarkastelivat toimitusjohtaja Onni-Sakari Karisto (vas.), kotiteollisuusopettaja Pirkko Kovero ja rahaston asiamies Risto Järvinen. SKR kuvapankki

Sitoutuneita asiamiehiä

Hämeen rahaston asiamiehen tehtäviä 26 vuotta hoitanut Riitta Toivonen sai keväällä 2014 seuraajakseen Taija Tuomisen, joka on tässä tehtävässä rahaston historian viides. Hämeen rahastolla on ollut pitkäaikaisia ja sitoutuneita asiamiehiä.

Perustamiskokouksessa 1960 arkistohoitaja Väinö Heikkilä lupautui tehtävään, kunnes vakituinen asiamies löydettäisiin. Everstiluutnantti Heikki Mikkola aloittikin keväällä 1961 ja hoiti tehtävää vuoden 1969 loppuun. Hänen jälkeensä

”Pidä huoli siitä, että saamasi apurahan turvin syntyy jotain varmasti uutta.”

» TOIMITUSJOHTAJA JOUKO ASTOR

yhteiskuntatieteiden maisteri Toivo Seppälä toimi asiamiehenä kolmisen vuotta.

Valtiotieteiden maisteri Risto Järvinen valittiin vuonna 1973 Hämeen maakuntaliiton toiminnanjohtajaksi, jonka toimeen sisältyivät myös Hämeen rahaston asiamiehen tehtävät. Risto Järvisen asiamieskausi kesti 14 vuotta, kunnes kauppatieteiden maisteri Riitta Toivonen seurasi vuonna 1988.

Risto Järviselle oli maakuntaliiton toiminnanjohtajana mieluista hoitaa myös rahaston asioita. Maakuntarahastoja perustettaessa Suomen Kulttuurirahasto hyödynsi maakuntien liittojen jo olemassa olevia organisaatioita. Hämeen maakuntaliiton ja Hämeen rahaston yhteistyö olikin pitkään tiivistä. Myös monessa muussa maakunnassa käytäntö oli, että rahaston asiamiehenä toimi maakuntaliiton toiminnanjohtaja. (Pohls 1989)

Hämeen rahasto oli 1970-luvun alussa yksi pienimmistä maakuntarahastoista. Risto Järvinen on koulutukseltaan toimittaja, joten tiedottaminen on hänellä veressä, ja tätä taitoaan hän hyödynsi monin tavoin maakuntaliiton toiminnanjohtajana ja rahaston asiamiehenä. Hän alkoi kirjoittaa paikallislehdissä ja puhua eri yhteyksissä sen puolesta, että kuntien ja yritysten tulisi rahaston kautta tukea oman maakuntansa tiedettä ja taidetta. Paikallisille yrityksille lähti yhteensä kolmisen sataa kirjettä, jossa asiamies vetosi: eihän Kanta-Hämeessä voitu olla näin vaatimatomia. Myös luottamustehtävissään Hämeenlinnan kuntahallinnossa Järvinen toi esille rahaston nousun välttämättömyyden.

Kauppatieteiden maisteri Riitta Toivonen työskenteli 1980-luvulla Hämeen maakuntaliiton maakuntasihteerinä ja oppi tuntemaan esimiehensä Risto Järvisen uutisnän, jota hyödyntäen tiedotteesta muokattiin lehtiä kiinnostava. Riitta Toivoselle yhteistyö Risto Järvisen kanssa oli korkeakoulu tiedottamisen maailmaan. Risto Järvinen opasti, kuinka tekstiä karsitaan, terävöitetään ja löydetään mielenkiintoinen näkökulma.

Hämeen maakuntaliitto ja paikallinen seutukaavaliitto yhdistettiin 1980-luvun lopulla, ja syntyi Hämeen liitto. Tämä organisaatiomuutos antoi Risto Järviselle tilaisuuden pitkäaikaisen unelman toteuttamiseen; palata toimittajan töihin Tampereelle. Äitiyslomalla ollut Riitta Toivonen sai esimieheltään puhelun, jossa hän tiedusteli tämän valmiutta rahaston asiamieheksi. Maakuntasihteerinä Riitta Toivonen oli monin tavoin avustanut Risto Järvisä ja oppinut tuntemaan asiamiehen toimen. Hän olikin valmis ottamaan tehtävän vastaan, jos uusi maakuntajohtaja ei olisi siitä kiinnostunut.

Riitta Toivonen toimi Hämeen rahaston asiamiehenä vuosina 1988-2014. Kuvaaja: Vilja Tamminen | SKR kuvapankki.

Joulukuussa 1987 hoitokunnan puheenjohtaja Heikki Pöntiskoski soitti Riitta Toivoselle ja esitti virallisen pyynnön ryhtyä Hämeen rahaston asiamieheksi. Pullan leipominen oli käynnissä ja väskynäsoppa hellalla. Kesken tärkeän keskustelun ei tietenkään voinut kertoa meneillä olevista jouluvalmisteluista, joten pullat paloiivat uuniin. Samalla Riitta Toivonen tuli sitoutuneeksi tehtävään, jota hän hoiti yli neljännesvuosisadan.

Äitiysloman päätyttyä Riitta Toivonen siirtyi Hämeen liitosta pankkimaailmaan, joten rahaston hallinnollinen yhteys maakuntaliittoon katkasi. Riitta Toivonen alkoi hoitaa asiamiehen tehtäviä päivätyönsä ohella kotikonttorista käsin. Perhe ja suku auttoivat ruuhka-aikoina ja aviomies kesti kotiin kertyvää arkistoa. Vuosien mittaan toiminta laajeni siinä määrin, että vuonna 2005 rahasto vuokrasi oman toimitilan Hämeenlinnasta Birger Jaarlin kadulta. Vuonna 2011 avuksi tuli tradenomi Iida Honkanen, joka on kevästä 2013 lähtien jakanut työpäivänsä Suomen Kulttuurirahaston keskusrahaston ja Hämeen rahaston kesken.

Aloittaessaan asiamiehenä Riitta Toivonen ei voinut kuvitella, kuinka pitkäaikainen ja olennainen osa hänen elämänsä rahasto tulisi olemaan. Vuosien kuluessa toiminta on jatkuvasti laajentunut ja monipuolistunut. Riitta Toivonen tunnistaa, kuinka asiamiehen työ on muuttunut ammattimaisemmaksi. Jokaiselle asiamiehelle kuuluu nykyään työn puolesta puhelin ja kannettava tietokone, joista ei osannut aikoinaan uneksiakaan. Koko ajan tehtävä on ollut hänelle hauska ja erittäin antoisa harrastus. Kokoaikaisen työn piirteitä on kuitenkin tullut jatkuvasti lisää, ja samanaikaisesti Riitta Toivonen on edennyt urallaan pankkialalla. Erilaiset työt ovat kuitenkin ennen kaikkea rikastuttaneet toisiaan ja antaneet mahdollisuuden nähdä elämän eri puolia.

Asiamiehenä Riitta Toivosta on pidellyt ennen kaikkea sen antama mahdollisuus tavata uusia ihmisiä. Hoitokunnan jäseniä hän kuvaa supertyypeiksi, ja on etuoikeus tutustua tutkijoihin ja eri alojen taiteilijoihin. Rahasto on tuonut mukanaan myös pitkäikäisiä ystävyyssuhteita.

Yhteydenpito keskusrahastoon ja muihin maakuntarahastoihin on ollut Riitta

”Lämpimät onnitteluni. Ole iloinen ja hyvällä mielellä ylpeä, mutta myös luottamuksen arvoinen.”

» YLILÄÄKÄRI ARI PALOMÄKI

Riitta Toivonen (vas.) sai vuosijuhlassa 1998 Kulttuurirahaston J.V. Snellman -mitalin kymmenen vuoden palveluksesta Hämeen rahaston asiamiehenä. Mitalia ojentamassa Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtaja Veikko Mäkelä ja Suomen Kulttuurirahaston kulttuuriasiamies Eija Kurki. SKR kuvapankki.

Toivoselle tärkeää, antoisaa ja antanut sisältöjä oman työn kehittämiseen. Nykyään järjestetään valtakunnalliset maakuntarahastojen hoitokuntien puheenjohtajien ja asiamiesten tapaamiset kolme kertaa vuodessa. Nämä ovat tärkeitä mahdollisuuksia vaihtaa kokemuksia ja tietoa uusista työtavoista. Hämeen rahasto emännöi maakuntarahastojen asiamiesten kokousta marraskuussa 1991. Toisen keran asiamiehet eri puolilta Suomea kokoontuivat Hämeenlinnassa elokuussa 2013. Vuosien varrella asiamiehet ovat alkaneet suhtautua tehtäväänsä yhä ammattimaisemmin, mutta samalla Riitta Toivonen tunnistaa, että tekemisen ilo, rentous ja avoimuus ovat lisääntyneet.

Yhteistyötä maakuntarahastojen kesken voisi Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtajana toimineen Juhani Hongan mielestä olla enemmänkin. Rajojen ylittäminen niin maantieteellisesti kuin sisällöllisestikin tulee olemaan tulevaisuutta. Rahoitettujen hankkeiden joukossa voisi jatkossa olla myös ylimaakunnallisia toimia. Väläyttääpä Juhani Honka ajatusta Hämeen kattorahastosta, joka yhdistäisi Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Päijät-Hämeen. Näin palattaisiin ajatukseen koko historialliseen Hämeen kattavasta yhteistyöstä, joka oli vahva toive Hämeen rahastoa perustettaessa. Tänä päivänä elämme kunta- ja maakuntareformien aikaa, jolloin tavoitellaan suurten kokonaisuuksien tuomaa hyötyä aluekehitykseen.

Verkatehdas Oy:n toimitusjohtaja Jouko Astor toimi vuonna 1983 Hämeenlinnan kaupungin kulttuuriohjaajana ja hänelle myönnettiin apuraha lasten kulttuuritapahtumiin ja -toimintaan tutustumiseen Jugoslavian Sibelikissä, Tšhekkoslovakiassa ja Unkarissa. Lisäksi työryhmä sai vuonna 1985 projektiapurahan Hämeen Linnan Lastentapahtuman kehittämiseen.

"Molemmat saamani apurahat (toinen henkilökohtainen ja toinen työryhmä) liittyvät Hämeen Linnan Lastentapahtuman (nykyisin Hippalot) kehittämiseen. Apurahat olivat kyllä huipputärkeitä niin uralleni kuin lastenkulttuurifestivaalin kasvattamiselle ja kehittämiselle. Juuri oikeaan aikaan - työuran alkuun ensimmäisten vakavien näyttöjen antamisen jälkeen - tullut kannustus ja tunnustus saivat sitoutumaan lastenkulttuuriin vahvasti. Tunsin tekevänsä myös muiden mielestä arvokasta asiaa.

Tein Hämeen Linnan Lastentapahtumaa tuottajana ja johtajana vuosina 1982–1997, yhteensä 16 festivaalia. Juhla muuttui tuona aikana paikallisesta kansainväliseksi ja hyvin arvostetuksi festivaaliksi. Kyllä Hämeen rahaston päätöksillä oli suuri merkitys tälle kehitykselle. Siis juuri tuolle kansainvälistymiselle - pohja ja uskallus kansainvälisiin kontakteihin ja verkostoihin kyllä luotiin paljolti Hämeen rahaston alkanut.

Itse pitäisin erittäin tärkeänä, että maakuntarahaston tuki synnyttää uutta - uusia teoksia, uutta tietoa, uutta aktiiviteettia. Jos satsaamme jonkin, joka tuottaa vain sen saman, joka meillä jo oli, on tuki mennyt haaskuun. Kun puhumme kulttuuri-kaupungista tai -maakunnasta, yksi keskeinen kriteeri määrittämisen täytymiseen tulee olla se, syntykö uusia teoksia, uutta tietoa. Maakuntarahaston rooli on olennainen. Minulta pyydetään silloin tällöin suosituksia apuraha-anomuksiin. Ensimmäinen kriteerini, lupaudunko suosittelee vai en, on juuri tuo kysymys, tehdäänkö tässä mitään uutta.

Minä olen jo työurani loppuvuosilla, joten tuskin apurahoja enää haen. Jos väitöskirjaa ryhtyisin puusaamaan, saattaisin harkita apurahan hakemista. Hyviä väitöskirjan aiheita olisi parikin mielessä sekä ammatin tiimoilta että sen vierestä. Minusta maakuntarahaston tuen pitäisi suuntautua ennen kaikkea taiteellisen, kulttuuriryön tai tieteellisen uran alkupuolelle. Ei ihan alkuun, mutta silloin kun on jotain kestävä, omaa sanottavaa.

Rohkeutta ja uskallusta toivon Hämeen rahastolla aina olevan."

//

Kirjailija, opettaja Taija Tuominen siirtyi oman päätoimensa ohella rahaston asiamieheksi virallisesti kesäkuun 2014 alusta lukien. Kevään apurahojen jakokierroksella hän oli ollut jo mukana oppimassa, ja muutoinkin rahasto oli tullut vuosien kuluessa hyvin tutusti ja läheiseksi. Taija Tuominen on ollut Kulttuurirahaston Kannatusyhdistyksen jäsen. Lisäksi aiemmassa toimessaan Hämeen taidetoimikunnan kirjallisuuden läänintaiteilijana, jäsenenä ja pääsihteerinä hän on seurannut Hämeen rahaston toimintaa. ”Ilokseni olen myös saanut kolmasti apurahat Hämeen rahastosta omaan kaunokirjalliseen työskentelyyn sekä tutustumiseen yhdysvaltalaiseen kirjoittajakoulutukseen. Ne ovat merkinneet minulle aivan valtavasti. Ne ovat mahdollistaneet paljon.”

”Apurahan tulee olla kimmoke ja urallesi se on iso plusmerkki. Se kertoo, että sinuun uskotaan.”

» VIIHDE-ESIINTYJÄ JANNE KATAJA

Taija Tuominen aloitti rahaston asiamiehenä keväällä 2014. Kuvaaja: Tapio Vanhatalo | SKR kuva-pankki

Taidemaalari Tuija Lampiselle Riihimäeltä myönnettiin vuonna 1988 apuraha kotimaiseen työskentelyyn ja näyttelyn järjestämiseen.

”Hämeen rahaston apuraha on ollut ja on edelleenkin erittäin merkittävä tekijä oman työurani kehityksen kannalta. Se on ollut vahva kannustin ja antanut uskoa omaan taiteelliseen työskentelyyn. Apurahan antama taloudellinen tuki on helpottanut arkipäivää, ja täten taannut työskentelyrauhan.

Kulttuurin tekijöitä on maassamme paljon, ja on tärkeää, että heidän työtään tuetaan juuri taloudellisesti. Maakuntarahaston merkitys tukijana korostuu. Apurahat jakaantuvat näin tasaisemmin koko maata ajatellen. Saatua apuraha on samalla tärkeä tunnustus tekijälle oman maakunnan sisällä.

Apurahaa hakisin juuri taiteelliseen työskentelyyn. Taiteellinen työskentely on taloudellisesti epävakaata ja

kuvataiteilijan ansiot ylipäätään hyvin minimaaliset. Kuten jo aiemmin mainitsin, koen apurahan tukevan juuri pitkäjännitteisempää työskentelyä. Apuraha-aikana voi keskittyä olennaiseen.

Hämeen rahasto on tärkeässä roolissa juuri ensimmäistä apurahaansa saaville, mutta myös aiemmin apuraha saaneille. Koen, että edistymistä ja aktiivisuutta seurataan ja rahasto tukee taiteilijaa hänen taiteellisen uransa kehityksessä myös myöhemmissä vaiheissa.

Pidän Hämeen rahaston roolia ylipäätään hyvin merkittävänä. Se tukee tärkeitä hankkeita eri kulttuurin osa-alueilla, ja osallistuu näin koko maakunnan ja samalla koko maan kulttuurielämän kehityksen tukemiseen.”

//

Taija Tuominen pyydettiin tehtävään. ”Marraskuussa 2013 Hämeen rahaston puheenjohtaja Hannele Yrjö-Koskinen soitti minulle ja kysyi, olisinko kiinnostunut. Ilman muuta kiinnostuin heti ja sitten heti joulukuun alussa tapasin Hannele Yrjö-Koskisen ja Riitta Toivosen. He kertoivat lisää asiasta, asiamiehen tehtävistä ja Hämeen rahastosta.”

Pitkäaikaisten asiamiesten Risto Järvisen ja Riitta Toivosen työtä Taija Tuominen pitää merkittävänä. ”He ovat olleet mahdollistajana monessa ja heillä on laaja tietämys ja perspektiivi. Tämä herättää minussa suurta kunnioitusta, ja aion myös paneutua pitkäjännitteisesti tähän työhöni. Hämeen rahaston merkitys tulevaisuudessa vain kasvaa entisestään, sillä kuntien ja valtion kulttuurivarat yhä vain kutistuvat. Hämeen rahasto pyrkii jakamaan suuria apurahoja, sillä niillä todella pystyy toteuttamaan hankkeita.”

Vuosijuhlat eri puolilla maakuntaa

Hämeen rahaston ensimmäiset apurahat jaettiin vuosijuhlissa Lahdessa 27. marraskuuta 1961. Jakoperusteet avattiin tarkoin. Apurahoilla tuettiin nuoria lahjakkuuksia ja rohkaistiin heitä urallaan. Saajan tuli olla syntynyt Hämeessä tai hänen työnsä tuli kohdistua Hämeeseen tai Hämeen hyväksi. Ensisijaisesti tuettiin alle 40-vuotiaita. Vain poikkeustapauksissa voitiin vanhemmille henkilöille myöntää palkinnon luontoinen apuraha. Hakemuksia ensimmäiseen hakuun oli saapunut kaikkiaan 61, joista 13 tieteen ja taiteen harjoittajaa sai stipendin. Jaettava summa oli 2 miljoonaa markkaa.

”Apuraha on kuin laatutuki, jonka avulla on mahdollisuus nostaa oman hankkeen taiteellista tasoa.”

» VALOKUVATAITELIJA MARJUKKA VAINIO

Muusikko Petri Keskitalo, Hämeen rahaston vuosijuhla 27.11.1998 Riihimäen taidemuseossa. SKR kuvapankki.

Ensimmäiset kolmelta apurahaa vuonna 1961 jaettiin seuraaville henkilöille ja seuraavien aiheisiin:

PUKKILAN SAVIJOEN KANSAKOULUN OPETTAJA JA PEDAGOGIIKAN YLIOPIPPILAS URPO KAURANEN koulun luokkayhteisön sosiaalipsykologiaa käsittelevään tutkimukseen

HÄMEENLINNAN MAAKUNTA-ARKISTON ARKISTONHOITAJA YRJÖ S. KOSKIMIES Hämeen tilatonta väestöä koskevaan yhteiskuntahistorialliseen tutkimukseen

MUSEONEUVOJA ARVO KYTÖLÄ Hämeen paikallismuseoiden luettelointityöhön

LAHDEN SEURAKUNNAN URKURI JA DIPLOMIURKURI AIMO KÄNKÄNEN kirkkomusiikin opiskeluun

HÄMEENLINNAN KAUPUNGINTEATTERIN NÄYTTÄLIJÄ JA OHJAAJA EINO LEHTONEN osallistumiseen Yhteiskunnallisen korkeakoulun draamastudioon kesällä 1962 ja englanninkielen opiskeluun

KAUPPATIETEIDEN YLIOPIPPILAS JA SOITAORPO EINO MIKKOLA Valkeakoskelta opiskeluun Turun kauppakorkeakoulussa

VALKEAKOSKELAINEN LAULAJATAR MARJATERTTU PAAVOLA lauluopintojen jatkamiseen Wienissä

YHTEISKUNTATIETEIDEN KANDIDAATTI JA YHTEISKUNNALLISEN KORKEAKOULUN KUNNALLISPOLITIIKAN ASSISTENTTI ERKKI PYSTYNEN tutkimukseen kunnan koosta riippuvien tekijöiden vaikutuksesta kunnallishallintoon

LAHDEN KANSAKOULUN PUHEOPETTAJA JA LOGONOMI VIOLA VAARTO puhe- ja äänihäiriöisten hoidon opiskeluun Länsi-Saksassa

TAIDEMAALARI JA FORSSAN YHTEISLYSEON PIIRUSTUKSEN OPETTAJA OLAVI VAARULA kotimaiseen työskentelyyn

KUVANVEISTÄJÄ JAAKKO VEURO Sääksmäeltä kotimaiseen työskentelyyn

FORSSAN MUSIIKKIELÄMÄN EDISTÄJÄ JA PAIKALLISEN TYÖVÄENORKESTERIN JOHTAJA VARASTOMIES OLAVI VILJANEN viulunsoiton opiskeluun

TAITEILIJA ESKO VUORI taidegrafiikan kurssin pitämiseen Hämeen taiteilijoille

Toukokuussa 2014 vuosijuhla järjestettiin Vanajan linnassa. Apurahan sai yhteensä 37 henkilöä ja työryhmää, ja jaettava summa oli 517 000 euroa.

OPISKELIJA IIRIS AHLGREN opintoihin Suomen Kansallisoopperan Balettiopilaitoksessa, Tyyne ja Lauri Peltosen rahastosta » 2 000 euroa

FIL. MAISTERI ANITA ARONEN JA MUS. MAISTERI MARKO RÄSÄNEN Rytmiharmonikka-oppikirjasarjan luomiseen » 17 000 euroa

FIL. MAISTERI PÄIVI HAANPÄÄ noveliantologian toimittamiseen ja sanataideohjaajan oppaan viimeistelyyn, Väinö ja Hilikka Kiltin rahastosta » 11 000 euroa

MUOTOILIJA TEIJA HALONEN nukkekotien hopeaesinmalliston luomiseen, Annikki ja Heikki S. Heikkilän rahastosta » 4 000 euroa

FIL. MAISTERI HENNA HEIKKILÄ katseellaohjattavan piirrosohjelman suunnittelua ja toteutusta käsittelevään väitöskirjatyöhön, Annikki ja Heikki S. Heikkilän rahastosta » 11 000 euroa

LASINPUHALTAJA MARJA HEPO-AHO taiteelliseen työskentelyyn ja taidelasinäyttelyiden suunnitteluun, Annikki ja Heikki S. Heikkilän rahastosta » 11 000 euroa

TAIT. MAISTERI VAPPU JALONEN vaatteiden vaikutusta ihmisruumiiseen käsittelevään väitöskirjatyöhön » 11 000 euroa

DIPLOMIKIELENKÄÄNTÄJÄ JUKKA JÄÄSKELÄINEN kirjallisuuden suomentamiseen, Väinö ja Hilikka Kiltin rahastosta » 22 000 euroa

FIL. TOHTORI KRISTIINA KANERVA kolesterolikuljetuksen ja -varastoitumisen mekanismeja soluissa käsittelevään väi-

töksen jälkeiseen tutkimukseen, Liisa ja Pekka Peltosen rahastosta » 22 000 euroa

VAPAA-AIKASIHTEERI PÄIVI KLEMELÄ JA KULTTUURIN KUVIOT Kulttuurin Road Show 2014 kiertueen järjestämiseen Lounais-Hämeessä, Juhlavuoden 2014 -apurahana » 20 000 euroa

TOIMITTAJA HEIDI KONONEN JA SUUNNITTELIJA MINNA LAATIKAINEN maaseudun arkea käsittelevän tv-dokumentin ennakkotutkimukseen ja käsikirjoitustyöhön, Väinö ja Hilikka Kiltin rahastosta » 5 000 euroa

KASVATUST. LIS. KIRSI-LIISA KOSKINEN-SINISALO maahanmuuttajaopettajaa luokanopettajan kelpoisuutta ja työpaikkaa tavoittelemassa käsittelevään väitöskirjatyöhön, Tyyne ja Lauri Peltosen rahastosta » 6 500 euroa

KIRJAILIJA TUOMAS KYRÖ kirjalliseen työskentelyyn » 22 000 euroa

TAIDEMAALARI TUIJA LAMPINEN taiteelliseen työskentelyyn » 22 000 euroa

KUVATAIT. MAISTERI KATI LEHTONEN taiteelliseen työskentelyyn ja näyttelyn järjestämiseen, Annikki ja Heikki S. Heikkilän rahastosta » 22 000 euroa

LASINPUHALTAJA JAAKKO LIIKANEN taiteelliseen työskentelyyn ja näyttelyn järjestämiseen » 19 500 euroa

MUS. MAISTERI SANNA MANSIKKANIE-MI JA M.A. CAMILO PAJUELO VALDEZ Tangon tiet -konserttiprojektin toteuttamiseen » 5 000 euroa

TEOL. MAISTERI JAAKKO MIKKOLA sisällissotaa ja sen tulkintoja jatkuvuuden kannattelijoina käsittelevään väitöskirjatyöhön, Martti Alikarin rahastosta » 22 000 euroa

FIL. TOHTORI JUHANI NIEMI Larin-Kyöstin elämäkerran kirjoittamiseen » 3 000 euroa

MUS. MAISTERI SUVI OSKALA JA TAIT. KAND. PAULA SUSITAIVAL Kisko-klubin kansanmusiikkikonserttien järjestämiseen Riihimäellä » 3 000 euroa

KASVATUST. MAISTERI ANTTI PELTONIEMI opetusteknologiaa koskevan argumentaation analyysiä käsittelevään väitöskirjatyöhön, Tyyne ja Lauri Peltosen rahastosta » 9 500 euroa

TEATTERIT. MAISTERI TUULA PENTTILÄ Pieni Merenneito -tanssisadun kirjoittamiseen ja ohjaamiseen » 9 500 euroa

KUVATAITEILIJA AMK KUKKA PITKÄNEN taiteelliseen työskentelyyn, Tyyne ja Lauri Peltosen rahastosta » 8 000 euroa

MUUSIKKO ANTTI POLAMERI sävellys- ja sovitustyöhön, Martti Alikarin rahastosta » 11 000 euroa

B.SC. MARIA PROVENZALE Vanajanselän kasvihuonekaasujen vaihtoa ilmakehän kanssa käsittelevään väitöskirjatyöhön, Martti Alikarin rahastosta » 22 000 euroa

FIL. MAISTERI ANNIKA ROSBERG-HAAVISTO itsemurhaiskujen oikeuttamista käsittelevään väitöskirjatyön loppuunsaattamiseen, Martti Alikarin rahastosta » 11 000 euroa

TERVEYSTIET. MAISTERI TIINA SALMI nuorten itsetuhoisuutta käsittelevään väitöskirjatyöhön, Tauno Könnön rahastosta » 12 000 euroa

MUS. MAISTERI ISMO SAVIMÄKI lapsi- ja nuorisokuoron johtajan käsikirjan kirjoittamiseen » 22 000 euroa

TAIDEMAALARI KATRI STENBERG taiteellisen työskentelyyn ja juhlanäyttelyn järjestämiseen » 22 000 euroa

TAIT. MAISTERI VILJA TAMMINEN taiteelliseen työskentelyyn, Väinö ja Hilikka Kiltin rahastosta » 22 000 euroa

FIL. MAISTERI KIRSI TUOMI musiikkiterapian mahdollisuuksia pienten lasten ja heidän ensisijaisten hoitajiensa kuntoutuksessa käsittelevään väitöskirjatyöhön, Martti Alikarin rahastosta » 22 000 euroa

FIL. MAISTERI MARIA VANHA-SIMILÄ Forssan tekstiiliteollisuutta käsittelevään tutkimukseen » 11 000 euroa

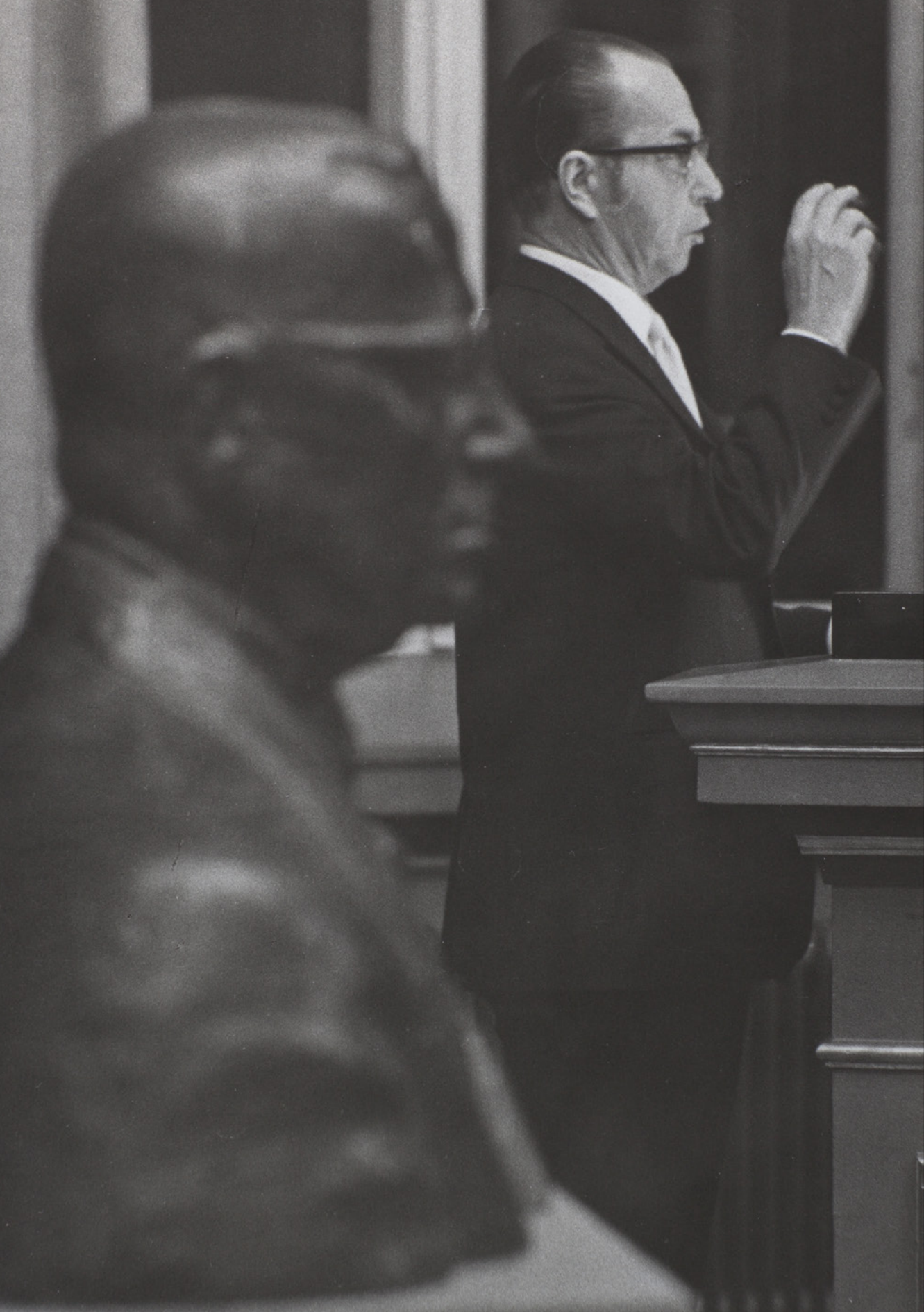
FIL. MAISTERI ELINA VIRTANEN Ruth Munckin elämää käsittelevään väitöskirjatyöhön, Väinö ja Hilikka Kiltin rahastosta » 22 000 euroa

ARS-HÄME RY näyttelytoimintaan Hämeenlinnassa, Juhlavuoden 2014 -apurahana » 20 000 euroa

HAUSJÄRVI-SEURA RY historiallisen karttakirjan kokoamiseen ja kirjoittamiseen Hausjärven pitäjästä, Martti Alikarin rahastosta » 12 000 euroa

LOUNAIS-HÄMEEN MUSIIKKIPÄIVÄT oopperalaulun mestarikurssin järjestämiseen » 5 000 euroa

NAPIALAN TYÖVÄENNÄYTTÄMÖ RY Tervakosken paperiteollisuuden historiaa käsittelevän teatterihankkeen toteuttamiseen » 5 000 euroa

Hämeen rahaston 10-vuotispäivänä 27.11.1970 oli kulunut 100 vuotta presidentti Paasikiven syntymästä ja juhla pidettiin Paasikiven koulussa Hämeenlinnan lyseolla. Koulun kasvatti kirjailija Matti Kurjensaari piti juhlaesitelmän aiheesta J.K. Paasikivi ja seitsemän veljestä. Kuvaaaja: Rauni Heinänen | SKR kuvapankki

Toinen vuosijuhla oli Forssassa, kolmas Riihimäellä, neljäs Hämeenlinnassa ja viides vuosijuhla vuonna 1965 pidettiin Valkeakoskella. Sillä oli suuri merkitys, että alusta alkaen vuosijuhlat järjestettiin eri puolilla maakuntaa. ”Siinä ei katsottu sitä, oliko kyseessä isompi vai pienempi paikkakunta, vaan mentiin pienileikin paikkakunnille ja vaatimattomien koulujen juhlasaleihin. Kunnalle juhla oli iso asia. Hämeen Sanomat kirjoitti tästä juhlasta aivan yhtä lailla kuin lyseon juhlasalissa pidetystä juhlasta. Kiertävillä juhlilla oli oma merkityksensä siihen, että rahasto otettiin yhä enemmän koko maakunnan asiaksi ja lahjoitusvaroja jaettiin”, kertoo Hämeen rahaston asiamiehenä vuosina 1973–1987 toiminut Risto Järvinen.

Vuosijuhlat ovat merkittäviä alueellisia juhlia ja eri puolella Suomea niitä on ollut tapana järjestää maakunnan merkkihenkilön tai tärkeän maakunnallisen tapahtuman vuosipäivänä (Pohls 1989). Hämeessä vuosijuhlan ajankohdaksi valittiin presidentti Juho Kusti Paasikiven syntymäpäivä 27. marraskuuta tai sitä mahdollisimman lähellä oleva päivä.

Maakuntarahastojen hakuajat yhdenmukaistettiin vuonna 1999, jonka jälkeen vuosijuhlat siirtyivät kevääseen myös Hämeessä. Erkki Kemppainen on hoitokunnan puheenjohtajakautensa jälkeenkin osallistunut vuosijuhliin. Hänestä kevät on mukava aika vuodesta matkata eri puolille maakuntaa ja nauttia kauniista hämäläisestä luonnosta. Tilaisuuksien ilmapiiriä Kemppainen kuvaa aina hyvin myönteiseksi. Apurahan-saajat saapuvat runsaslukuisina paikalle ja selvästi arvostavat saamaansa kannustusta.

Vuosijuhla on keskeisin paikka nostaa esille niitä tuloksia, joita rahasto on toiminnallaan saanut aikaan. Ennen internet-aikaa paikalliset lehdet julkaisivat luetelon apurahan saajista ja lisäksi maakunnallisia taiteen ja tieteen tekijöitä nostettiin esille haastatteluissa. Lehtien kautta tuleva julkisuus oli todella tärkeää.

”Toteuta ideaasi, projektiasi, työskentelyäsi täysin sydämin ja arvosta saamaasi tunnustusta.”

» MUSIIKIN MAISTERI MARIA MÄNNIKKÖ

Valokuvataiteilija Marjukka Vainio on saanut Hämeen rahaston henkilökohtaiset apurahat vuosina 1993 ja 1996. Lisäksi hän on kuulunut rahoituksen saaneisiin työryhmiin vuosina 1988 ja 2011.

”Olin mukana hämeenlinnalaisten valokuvaajien työryhmässä, joka piti 1980-luvun lopussa Hämeenlinnan taidemuseossa näyttelyn Musta valkea magenta. Hämeen rahasto myönsi apurahan näyttelyn toteuttamiseen. Työryhmässä olivat lisäksi valokuvaajat Terho Aalto, Anja Filppula ja Rauni Heinänen.

Näyttelyä ei olisi voitu toteuttaa ilman Hämeen rahaston ja Valtion valokuvataidetoimikunnan myöntämiä apurahoja. Näyttely oli monella tavalla urauurtava hanke. Hämeenlinnan Taidemuseo oli ensimmäisiä taidemuseoita Suomessa, joka antoi tilaa valokuvataiteelle. Hämeen rahasto puolestaan oli hyvin ennakkoluuloton myöntäessään apurahan valokuvanäyttelylle ja kokeilevalle valo-ääni-tilateokselle. Musta valkea magenta -näyttely rakentui seinälle ripustetuista valokuvista, valo-ääni-tilateoksesta Musta aukko sekä interaktiivisesta osuudesta, joka antoi yleisölle mahdollisuuden osallistua näyttelyn tekemiseen. Näyttelyssä kävijät saattoivat kuvata itsensä, kehitimme kuvat päivittäin ja laitoimme ne esille näyttelytilaan.

Yksi taidemuseon isoista saleista oli täysin pimennetty ja sitä hallitsi valo-ääni-tilateos Musta aukko. Teoksen toteutimme diaprojektoreilla, peileillä, ja niitä liikuttelivilla moottoreilla, joita ohjasi tietokone ja siihen liitetty diarect-ohjauslaite. Teoksen idea perustui professori Stephen Hawkingin teoriaan, jonka mukaan musta aukko on eräänlainen reikä aika-avaruudessa. Pekka Helin luonnehti Hämeen Sanomien arvostelussaan Mustaa aukkoa avaruusdraamaksi, ja monet katsojista muistavat sen yhä edelleen vaikuttavana elämyksellisenä kokemuksena.

Kiasman pohjoisfasadissa on ollut kevään ja kesän 2014 nähtävissä suuri punainen valoteksti KULTTUURI = PÄÄOMA. Teksti liittyy taiteilija Alfredo Jaarin näyttelyyn Kunrunous ei riitä. Teoksen väittämä on puoles-

taan lainattu saksalaiselta Joseph Beuysilta (1921 - 1986). Tämän hänen 1970-luvulta peräisin olevan tunnuslauseensa mukaan ihmisen henkiset ominaisuudet ja sen ilmentymät, kuten taide ja kulttuuri, ovat yhteiskunnan varsinaista pääomaa, ei niinkään raha. Viesti museon seinässä yllättää ja herättää.

Hämeen rahaston merkitys alueen kulttuurisen pääoman vaalijana ja uudistajana on lisääntynyt sitä mukaa, kun alueemme kuntapäätäjien taiteilijoille ja taiteen sisältöjen tuottamiseen myöntämät rahat ovat vähentyneet tai loppuneet kokonaan. Ilman alueellista tukea ja kannustusta nuoren taiteilijan on hyvin vaikea saada valtakunnallistakaan arvostusta. Alueellisen tuen vähäisyys pakottaa taiteilijat asettumaan pääkaupunkiseudulle, jolloin heidän työnsä ja lahjakkuutensa eivät ole rikastuttamassa paikallista kulttuurielämää.

Maakunnallinen rahasto voi päätöksilään yllättää ja herättää, se voi kannatella taiteilijan siivilleen ja nostaa taidetta ja kulttuuria niin, että sen sisällöllillä on merkitystä sekä paikallisesti, valtakunnallisesti että kansainvälisesti.

Pidän Hämeen rahaston omia, apurahahakemusten lisäksi käynnistämiä kulttuurihankkeita tärkeinä. Ne on toteutettu yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa, ja ne ovat tuoneet esiin sellaisia kulttuurin osa-alueita, jotka olisivat kenties jääneet muuten huomiotta. Hyvänä esimerkkinä voi mainita Maku-projektin, joka toteutettiin yhteistyössä Ars-Häme ry:n kanssa. Siinä maahanmuuttajat saattoivat tutustua Hämeenlinnan alueen kulttuuripalveluihin ja suomalaisen kulttuuriin ammattitaiteilijoiden opastuksella. Ohjaajina toimivat kuvataiteilijat Edwina Goldstone ja Jaakko Autere. Hankkeen oleellisena osana olivat taidetyöpajat, joissa työskenneltiin maahanmuuttajan omista lähtökohdista käsin.”

//

”On kiva kun saa antaa rahaa”

Hämeen rahasto tukee ensisijaisesti yksittäisiä henkilöitä ja heidän muodostamiaan työryhmiä. Apuraha on korvaamaton taiteilijalle ja tieteen tekijälle, kun pitää järjestää näyttely, osallistua mestariluokalle, hankkia uusi soitin, keskittyä kirjoittamiseen, ottaa päivätyöstä vapaata väitöskirjatyötä varten tai jatkaa tutkijauraa. Käsitys taiteesta ja kulttuurista on muuttunut vuosien varrella. Mukaan ovat tulleet uudet taidemuodot, kuten videotaide, ja nyt graffititkin hyväksytään taiteeksi. Musiikissa on rahoitettu ennen kaikkea klassista musiikkia, mutta tänä päivänä jazzkin on rahoituskelpoista.

Maakuntarahasto pyrkii tunnistamaan maakunnasta nousevat kyvyt, jotka eivät vielä menesty valtakunnallisessa kilpailussa. Mahdollisimman ennakkoluuottomasti on tuettu nuoria ja nousevia lahjakkuuksia ja annettu heille tilaisuus näyttöön. Näitä Hämeen rahaston niin sanottuja löytöjä ovat muun muassa Juha Itkonen, Tuomas Kyrö, Maria Vuorio, Olli Jalonen, Riitta Jalonen, Juhani Peltonen ja Tuija Hakkila. Apurahahakemuksen kohtaan mahdolliset suositelijat oli eräs nuori hakija kirjoittanut ”kukapa köyhää ylioppilasta suosittelisi”. Hakija oli myöhem-

Tervakoskella jaettiin vuosijuhlassa marraskuussa 1973 kaikkiaan 30 000 markkaa apurahoina viidelletoista tieteen ja taiteen harjoittajalle. Apurahan saajien kiitokset esitti hallintotieteiden maisteri Waldemar Bühler. SKR kuvapankki.

min myyrätutkijana ansioitunut Asko Kaivosalo, jonka hakemusta hoitokunta piti rahoittamisen arvoisena ilman suosittelemista.

Viimeisen parin kymmenen vuoden aikana on alettu tukea myös varttuneempia lahjakkuuksia. Hämeen rahaston hoitokunnan puheenjohtajina toimineet ja itsekin apurahoja saaneet Heleena Lehtonen ja Juhani Honka toteavat, etteivät hekään enää olleet nuoria, kun ryhtyivät väitöskirjatyöhön. ”Nuoria ja lahjakkaita pitää tukea, muttei luukkua pidä lyödä kiinni varttuneempien osalta”, toteaa Juhani Honka. Ikä ei saa vaikuttaa asiaan, vaan se mitä ihminen tuottaa ja osaa. Osa tiedoista ja kokemuksista voi tulla vain työelämän ja eletyn elämän kautta. Sidos omaan alaan on vahva toisin kuin vielä uraansa aloittavilla, ja nykyään ammatilliset urat voivat olla pitkiä ja muuttuvia. Iäkkäimpiä apurahan-saajia taitaa olla emäntä

Juhani Hongan, kuten monen muunkin Hämeen rahaston toiminnassa mukana olleen luottamushenkilön, suhde rahastoon on kestänyt vuosikymmeniä eri rooleissa. Vuosijuhlassa 2001 Juhani Honka nouti apurahan tohtorioppilaansa Ilkka Vertasen puolesta. Apurahaa ojentamassa vasemmalta Terttu Häkkinen, Erkki Kempainen ja Riitta Toivonen. Kuvaaja: Heikki Löflund, Raatikuva | SKR kuvapankki.

Sirkka Nukari Hämeenlinnasta. Hän oli 88-vuotias saadessaan tukea Nukarin sukuhistorian kirjoittamiseen.

Taloudellisesti huonoina aikoina apurahahakemuksia vastaanotetaan luonnollisesti enemmän kuin vakaan talouden päivinä. Tällöin rahaston hoitokunta on tietoisesti pyrkinyt korostamaan sitä, että aina on tärkeää katsoa eteenpäin ja tukea henkilöitä, jotka ovat aktiivisia ja valmiita kehittämään omaa osaamistaan. Tämä on sijoittamista tulevaisuuteen. Työskentely hoitokunnassa on antoisaa, kun on mahdollisuus kannustaa lahjakkaita tekijöitä ja tavata heitä vuosijuhlassa. ”On kiva kun saa antaa rahaa”, toteaa hoitokunnan puheenjohtajana 2000-luvun alussa toiminut Terttu Häkkinen.

Eri tieteenaloilta Hämeen rahastolle jätetyissä hakemuksissa ovat olleet hyvin edustettuina etenkin käyttäytymistieteet, humanistiset alat, luonnontieteet ja lääketiede. Maakunnan omia luonnontieteiden tutkimuslaitoksia ovat Helsingin yliopiston Lammin biologinen asema ja Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT Jokioisilla. Edellisten lisäksi rahasto on tukenut myös Kanta-Hämeen keskussairaalassa tehtyä lääketieteen ja hoitotieteen tutkimusta. Erityisesti nimikkorahastojen rajaukset ovat ohjanneet varoja lääketieteelliseen tutkimukseen.

Hämeenlinna on ollut perustamisestaan lähtien merkittävä koulukaupunki, toimihan kaupungissa jo 1600-luvulla yliopisto-opintoihin valmistava triviaalikoulu. Toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä Hämeenlinnasta tuli yhä arvostetumpi opettajien koulutuskaupunki, kun tiivis yhteistyö Tampereen yliopiston kanssa toi kaupunkiin yliopistotason tutkimusta ja koulutusta. Hämeenlinnan seminaarin luokanopettajakoulutus uudistettiin vuonna 1974 Tampereen yliopiston alaiseksi laitokseksi.

Hämeenlinnan vahvaa asemaa ammattikoulutuksessa kuvastaa se, että kaupunkiin perustettiin Tampereen yliopiston alaisuuteen maan ensimmäinen ammattikasvatuksen professuuri vuonna 1982. Vahvaa pohjaa alan osaamiselle oli luotu 1950-luvun lopulta lähtien, jolloin koko maan ammattikoulujen opettajaopisto aloitti toimintansa Hämeenlinnan keskusammattikoulun yhteydessä. Ammattikasvatuksen tutkimuskeskus perustettiin vuonna 1991, ja tänään korkeata-

Vuosijuhla 2001 pidettiin Hattulan Parolan yläasteen voimistelusalissa. Kuvaaja: Heikki Löflund, Raatikuva | SKR kuvapankki.

soisesta ammattikasvatuksellisesta tutkimuksesta vastaa Hämeen ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Tieteelliseen työhön tarkoitetut rahoitukset eivät enää ole lyhytkestoisia kannustimia, vaan työssään hyvin etenevälle annetaan mahdollisuus tutkimustyön loppuunsaattamiseen. Näin halutaan taata tuloksellisuus ja vaikuttavuus. Tänä päivänä tutkimusrahoituksessa huomioidaan entistä enemmän myös väitöskirjan jälkeinen tutkimus.

Niukkuudesta merkittäväksi rahoittajaksi

Hämeen rahaston peruspääoma koottiin lahjoitusvaroin. Hämeenlinnan lyseon juhlasalissa marraskuussa 1960 vietetyssä perustamisjuhlassa ilmaantui 87 lahjoittajaa. Ensimmäisiä olivat pälkäneläinen talousopettaja Irja Jaska, joka testamentilla luovutti rahastolle koko omaisuutensa, ja lääkintöneuvos Risto Pätiälä vaimonsa Maire Pätiälän kanssa. Merkittäviä lahjoittajia olivat myös Hämeenlinnan Vanha Säästöpankki, Hämeenlinnan Suomalainen Säästöpankki, Esko Järvinen Oy ja Lahden kaupunki. Alkupääomaa rahastolle kertyi ensimmäisen toimintavuoden aikana yli 10 miljoonaa markkaa.

Peruspääomaa vahvistettiin yleiskeräyksellä syksyllä 1961. Varsinaisesta keräytyöstä vastasivat rahaston toiminta-alueen oppikoulujen teinikunnat, ja Hämmäläis-Osakunta tuki keräystä tekemällä sitä tunnetuksi. Helsingin yliopiston hä-

Hämeen rahaston 20-vuotisjuhlassa Hämeen historiallisessa linnassa jaettiin apurahoina 85 000 markkaa yhteensä kahdeksalletoista apurahansaajalle. Kuva: Studio Kalevi A. Mäkinen | Hämeen rahaston arkisto.

Riihimäkeläiselle opiskelija Janne Katajalle myönnettiin vuonna 1997 apuraha näytelmäproduktion valmistamiseen. Tänä päivänä Janne Kataja on Riihimäellä edelleen asuva viihteen monitoimimies.

”Hämeen rahaston apurahalla oli minulle äärettömän suuri merkitys. Se konkreettisesti mahdollisti näytelmän tekemisen ja lisäksi se oli henkinen kannustin. Minuun uskotaan, luotetaan ja halutaan satsata. Muistan hyvin apurahojen jakotilaisuuden ja sieltä jäi mieleen positiivinen kiitollisuuden velka. Tilaisuus oli juhlava ja samassa tilaisuudessa Kari Rydman palkittiin. Kari Rydman oli minulle jo pienenä poikana esikuva, mihin pitää pyrkiä.

Luen aina lehdestä apurahansaajien nimet. Maakunnallisen rahaston toiminta on tärkeää, kun tehdään sisältöä mille tahansa elämän osa-alueelle. Tällöin tehdään paikal-

lisesti, ja toisaalta maakuntakin on iso foorumi. Asun edelleen Hämeessä. Täällä on tuttu koti, kylä, kaupunki ja maakunta. Nämä ovat minulle neljä seinää, joiden sisältä käsin on hyvä ja turvallista toimia maailmalla. Mainostan aina Hämettä ja Riihimäkeä.

Jotta taitelija saisi sielun rauhan, voisivat apurahat olla suurempia tai tukea voisi myöntää useampana vuonna peräkkäin esim. kolmeksi vuodeksi. Näin taiteilija voisi keskittyä sisällön tuottamiseen. Rahasto voisi myös yhdistää tekijöitä eri puolilta Kanta-Hämettä. Näin voimavarat Riihimäen, Forssan ja Hämeenlinnan seuduilla tulisivat paremmin hyödynnetyiksi.”

//

mäläisopiskelijoita kehoitettiin kotiseudulla käydessään tai kirjeitse kertomaan kotiväelleen ja tuttavilleen rahaston tarkoituksesta ja sen tukemisen tarpeellisuudesta. Myös Hämeen rahaston asiamies vieraili oppikouluissa. Ensimmäisen toimintavuosikymmenensä aikana Hämeen rahasto pystyi vuosittain jakamaan apurahoina 20 000 markkaa. Kunnilta, yrityksiltä, yhteisöiltä ja yksityishenkilöiltä saadut lahjoitukset olivat elintärkeitä. Suurlahjoituksia tai testamentteja, jotka olivat olennaisesti kohentaneet taloutta, ei vielä saatu.

Risto Järvisen asiamiesaikana (1973–1987) jaettavissa olevan rahoituksen määrä alkoi sinnikkään työn tuloksena vähitellen nousta. ”Jaettavaa on nyt aivan toisella tavalla kuin silloin, kun minä aloitin vuonna 1973. Tällöin Hämeen rahasto oli yksi pienimmistä, koska jaettavaa ei ollut. Minä nostin täällä äläkkää, että kuntien pitää tukea rahastoa. Pikku hiljaa summa saatiin nousemaan. Kun jaettavas-

Kanta-Hämeen keskussairaalan ylilääkäri Ari Palomäki on tutkinut sydän- ja verisuonitauteja ja metabolista oireyhtymää. Hämeen rahaston apuraha hänelle on myönnetty vuonna 2002 rasvojen hapettumista sepelvaltimopotilailla käsittelevään tutkimukseen.

”Ihan ensimmäiseksi halua kertoa, että minulla on läheinen muisto Suomen Kulttuurirahastosta. Nyt jo edesmennyt isäni Aimo Palomäki oli koulupoikana 1930-luvun Alavudella keräämässä rahaa Kulttuurirahaston peruspääomaa varten. Isäni keräsi huomattavan suuren summan.

Ennen Hämeen rahaston tukea tutkimusryhmämme oli jo saanut merkittävän kolmivuotisen rahoituksen Väinö ja Hilka Kiltin säätiöltä. Pääsimme aloittamaan sepelvaltimoiden ohitusleikkauspotilaiden suojatutkimuksen, jonka tuloksena väitöskirjani valmistui vuonna 2002. Kiinnostukseni tutkimustyöhön heräsi sepelvaltimoiden ohitusleikkausten yleisyydessä 1990-luvulle tultaessa. Aloin kantaa huolta siitä, kuinka hyvin valtimotaudin hoito toteutuu suuren operaation jälkeen.

Väitöstutkimuksen jälkeen käynnistimme laajan Hämeenlinnan seudun metabolinen oireyhtymä -tutkimushankkeen, johon innosti ennaltaehkäisevän työn merkitys sepelvaltimotaudin välttämiseksi. Tämän tutkimuksen tuloksena osoitimme muun muassa rypsiöljyn erinomaiset terveysvaikutukset. Metabolinen oireyhtymä-tutkimushanke on myös laajentunut raskausajan diabeteksen tutkimiseen.

Tänä päivänä tutkimuksellinen kiinnostukseni liittyy akuuttilääketieteen. Akuuttilääketiede on uusi erikoisa-

la, jonka tutkimus on lähtenyt aktiivisesti käyntiin Kanta-Hämeen keskussairaalan päivystysklinikassa. Tutkimustyömme on käytännönläheistä ja soveltavaa, ja voin yhdistää tutkimuksen omaan potilastyöhöni. Koska emme ole yliopistollinen keskussairaala, voi meidän myös sanoa tekevä pioneerityötä.

Tieteellinen työ maakuntasairaalas- sa on yksinäisempää kuin yliopistollisessa sairaalassa, josta löytyy tutkijayhteisö. Tutkijaryhmämme Hämeenlinnassa on kuitenkin kasvanut vuosien kuluessa, ja nyt ohjaan väitöskirjan tekijöitä. Tänä päivänä teemme tärkeää yhteistyötä Tampereen yliopistollisen keskussairaalan ja Tampereen yliopiston kanssa. Tärkeitä kumppaneita ovat myös Linnan Klinikka, Työterveyslaitos, Kuopion yliopistollinen sairaala, Keski-Suomen keskussairaala ja Hämeenlinnan terveyskeskus.

Oma maakuntarahasto on Kanta-Hämeelle todella tärkeä. Nuoren tutkijan, joka ei vielä menesty valtakunnallisessa kilpailussa, on maakuntarahoituksella paremmat mahdollisuudet päästä alkuun. Itse olisin tutkijaurani alussa varmaankin jäänyt rannalle valtakunnallisissa jaoissa.

Tämä päivänä haluan erityisesti tukea Kanta-Hämeen Keskussairaalassa olevia nuorempia tutkijoita ja väitöskirjaohjattaviani.”

sa summassa päästiin 70 000 markkaan, pidettiin sitä tosi isona summana. Kun jakosumma oli 80 000 markkaa, olimme kärkisijoilla koko maassa”, muistelee Risto Järvinen keväällä 2013.

Koska maakuntarahaston omat varat olivat rajalliset, tuli keskusrahasto projektituella mukaan suurempiin hankkeisiin vuodesta 1974 alkaen. Risto Järvinen innostui heti projektituesta ja kirjoitti paikallislehtiin, että nyt on mahdollista hakea rahoitusta maakunnallisesti merkittäviin hankkeisiin. Hämeen rahaston ja kes-

kusrahaston yhteisellä panoksella toteutettiin muassa Fredrika Wetterhoffin Koteollisuusopettajaopiston Kankurin mallikirja, Kanta-Hämeen Kesäyliopiston suunnitelma avoimen korkeakoulun avaamiseksi ja Finlayson Oy:n Forssan tehtaan työvälaineiden ja työvaiheiden dokumentointi, kun tehtaan toiminta lopetettiin. Maakunnallisesti merkittäviä tapahtumia, joita projektirahalla on mahdollistettu, ovat muun muassa Hämeen Linnan Lastentapahtuma (nykyisin Hippalot) ja Urjalan Pentinkulman päivät.

Projektituella tehtiin myös perusteellinen suunnitelma uudentyyppisen kuntoliikuntakeskuksen ja liikuntakasvatuslaitoksen perustamiseksi Tuuloksen Panujärvelle. Keskus jäi kuitenkin toteuttamatta. Samaan aikaan presidentti Urho Kekkonen täytti 70 -vuotta, ja kauppaneuvos Kalle Kaiharin aloitteesta presidentti sai syntymäpäivälahjaksi nimeään kantavan instituutin Tampereelle.

Valkeakoskella 26. marraskuuta 1988 pidetyssä vuosijuhlassa oli syytä iloon, sillä apurahoja pystyttiin jakamaan yli 300 000 markkaa. Tämän ennätyksellisen suuren summan mahdollistivat etenkin 1980-luvun kuluessa perustetut nimikkorahastot ja niille tehdyt lahjoitukset. Hämeen rahasto alkoi olla taloudellisesti jo sen verran riippumaton, että kuntien vuosittaisista vapaaehtoisista lahjoituksista voitiin vähitellen luopua. Nimikkorahastoilla onkin ollut suurin merkitys rahaston talouden turvaamiselle ja jaettavien apurahasummien kasvu.

Riitta Toivosen asiamieskauden aikana (1988–2014) jaettavissa olevat summat ovat moninkertaistuneet ja erityisen nopeaa jakosummien kasvu oli 1990-luvun jälkipuoliskolla:

» Vuonna 1990 | 275 000 markkaa

» Vuonna 1995 | 314 000 markkaa

» Vuonna 1997 | 750 000 markkaa

» Vuonna 1998 | 1 157 000 markkaa

» Vuonna 2000 | 1 333 000 markkaa

» Vuonna 2005 | 364 300 euroa

» Vuonna 2010 | 500 000 euroa

» Vuonna 2014 | 517 000 euroa

Tänä päivänä Hämeen rahasto saa Suomen Kulttuurirahaston keskusrahastolta suoraa budjettiä runsaat 100 000 euroa eikä erillistä projektirahoitusta enää anneta. Samoin koko rahaston talous hoidetaan keskusrahaston kautta, jossa on omaisuudenhoidon ja sijoitustoiminnan ammattilaisia. Keskusrahasto myös ohjaa ja ideoi maakuntarahastojen toimintaperiaatteita. Muun muassa ajatus maakunnallisista palkinnoista tuli keskusrahastolta. Maakuntarahastot jakavat palkintoja tunnustuksena alueellaan suoritetusta elämäntyöstä tai muista erityisistä ansioista.

Vuosijuhlan päätteeksi on aina laulettu Hämäläisten laulu. Vuosijuhla Hämeenlinnan Raatihuoneella keväällä 2012. Kuvaaja: Heikki Löflund, Raatikuva | Hämeen rahaston arkisto.

Hämeen rahaston palkinnon ovat saaneet:

2014 | LÄÄKETIETEEN TOHTORI ARI PALOMÄKI, HÄMEENLINNA: terveyden edistäjälle, rakenteiden uudistajalle, tutkijoiden tukijalle » 10 000 euroa

2013 | TAITEILIJÄ VEXI SALMI, HELSINKI: sanoitusten runoudesta, taiteen intohimosta » 10 000 euroa

2012 | KUVATAITEILIJÄ SEPPO TAMMINEN, LOPPI: Riemastuttavasta kuvamaailmasta, kiehtovasta tarinoiden tulkinnasta » 10 000 euroa

2011 | MUUSIKOT TURKKA JA MIKA MALI, FORSSA: Koskettavasta kotiseuturakkautesta, sykähdyttävistä sävelistä » 20 000 euroa

2010 | PROFESSORI, LAMMIN BIOLOGISEN ASEMAN JOHTAJA LAURI ARVOLA: Veden värisestä tieteestä » 10 000 euroa

2009 | FILOSOFIAN TOHTORI KAISA KOIVISTO: Tieteestä taiteen rajapinnassa, lasin valon oppaalle » 10 000 euroa

2008 | LAKITIETEEN LISENSIAATTI JAAKKO HEIKKILÄ, HÄMEENLINNA: Hämeen rahaston Snellman-palkintomitali

2007 | DIR. CANTUS PEKKA PERKO, LOPPI: Kuorojen soinnista, äänen virittämisestä » 10 000 euroa

2006 | MUSEONJOHTAJA LAURI POHJAKALLIO, FORSSA: Kulttuurin vaalimisesta, menneisyyden tulkitsemisesta » 10 000 euroa

2005 | PROFESSORI PEKKA RUOHOTIE, HATTULA: Ammattikasvatuksen kehittämisestä, tutkijoiden tukemisesta » 10 000 euroa

2004 | KUVATAITEILIJÄ HELENA NIEMI, HÄMEENLINNA: Herkstä luonnon ja ympäristön tulkinnasta » 10 000 euroa

2002 | YHTEISKUNTATIETEIDEN KANDIDAATTI SIRPA KALLIOKOSKI, HÄMEENLINNA: Tieteen ja taiteen makupaloista » 5 000 euroa

2001 | TEKSTIILITAITEILIJÄ PIRKKO HAMMARBERG, FORSSA: Elämän karheasta ja hienosäkeisestä taiteesta » 4 500 euroa

2000 | LEHTORI HILJA MÖRSÄRI, HÄMEENLINNA: Satuttavasta sanan taiteesta » 25 000 markkaa

1999 | VARATUOMARI ARVI PALOHEIMO, RIIHIMÄKI: Isänmaan pojalle, maakunnan miehelle, Suomen Kulttuurirahaston Risto Ryti -mitali » 1998

1998 | FILOSOFIAN MAISTERIT TALVIKKI JA VALVATTI VAULO, HATTULA: Kulttuuriperinnön vaalimisesta, esimerkistä ja kotiseudun rakkaudesta » 25 000 markkaa

1997 | SÄVELTÄJÄ KARI RYDMAN, VALKEAKOSKI: Luonnon ja perinteen musiikista: aina omasta äänestä » 20 000 markkaa

//

Toukokuussa 2010 Hämeenlinnan Raatihuoneella pidetyssä vuosijuhlissa emäntä Sirkka Nukari sai apurahan Nukarin rusthollin lähihistoriasta kertovaan julkaisuun, ja koululainen Rasmus Ahlgren tanssin opintoihin Suomen Kansallisoopperan balettioppilaitoksessa. Kuvaaja: Heikki Löflund, Raatikuva | Hämeen rahaston arkisto.

Urjalalaiselle filosofian maisteri Marja-Leena Salolle myönnettiin vuonna 2006 apurahan Kojjärvi-liikkeen vaiheista kertovan julkaisun kirjoittamiseen.

”Hämeen rahaston apuraha mahdollisti kirjoittamistyöni. Tuloksena syntyi kirja ”Kahleissa Kojjärvellä – järvenkuivatushanke, joka juoksutti mediaa, poliiseja ja kymmenen senttimetriä vettä”. Oli innostavaa, kun pystyin työskentelemään ilman taloudellista painetta ja pystyin paneutumaan aineiston hankintaan niin syvällisesti kuin katsoin tarpeelliseksi. Taustalla oli myös mieluisa tunne siitä, että asiantuntijoista koostuva rahaston hoitokunta luotti hankkeeseeni, ja osoitti sen myöntämällä apurahan.

Olen koulutukseltani ja kokemukseltani kirjoittamiseen ja kulttuuriin orientoitunut humanisti. Työskentelen erilaisten projektien parissa, freelancer-toimittajana ja kolmannella sektorilla. Työskentelen myös varsin paljon itsenäisesti ja yksin. Tällaista työuraa etenevälle ihmiselle merkitsee henkisesti erittäin paljon, kun arvostettu Kulttuurirahasto uskoo työskentelyni merkitykseen myöntämällä apurahan. Se antaa ammatillista omanarvontuntoa.

Apurahanhakijan, varsinkin ensikertalaisen, on helpompi lähestyä Suomen Kulttuurirahaston maakuntarahastoa kuin päärahastoa. Syntyy vaikutelma, että maakuntarahastossa apurahoista päättävät ovat konkreettisesti lähempänä. He tuntevat paikallista kulttuuria, olosuhteita ja henkilöitä, ja heillä on tätä kautta hyvä käsitys maakunnallisten hankkeiden merkityksestä. On myös sellainen tuntuma, että hakijan ei tarvitse olla ennestään apurahansaaja tullakseen huomioituksi.

Tänä päivänä voisin hakea apuraha aiheeseen, joka liittyisi jollakin tavalla yhä monimutkaistuvaan yhteiskuntaan, ja siitä syrjäytymisen ehkäisemiseen. Jatkuvat yhteiskunnallisten rakenteiden muutokset ovat aiheuttaneet sen, että esimerkiksi vanhuksat eivät enää tiedä kuka päättää mistäkin, mistä hakea apua ja oi-

keuksiaan. Myös monet työelämässä olevat seuraavat ihmeissään yhä uusien organisaatioiden, lakien ja määräysten julkistamisia, ja ovat ymmällään siitä, miten ne vaikuttavat omaan elämään.

Hakisin apuraha ruohonjuuritason toimintaan, jossa keskusteltaisiin muutoksista, selviteltäisiin niiden merkitystä arkipäivässä, opeteltaisiin elämään jatkuvassa muutoksessa. Pidän tärkeänä toimittajan taustastani johtuen myös sitä, että meistä jokainen oppisi mediakriittisyyteen, sillä tiedot näistä kaikista muutoksista välittyvät yleensä median kautta. Koska median uutisointi on kääntynyt yhä viihteellisemmäksi, on lukijoiden tärkeää nähdä sanojen taakse. Ymmärtää, että otsikoihin nostetut ”kriisit” eivät välttämättä merkitse mitään niin dramaattista kuin niiden antama vaikutelma. Miksi se on tärkeää? Siksi, että suomalainen uskoo edelleenkin painettuun sanaan, ja liika dramatiikka on omiaan lannistaman entisestään tai vaihtoehtoisesti nostamaan barrikadeille. Tästä syystä pidän yhteiskunnallisen ”kasvatuksen” ohella tärkeänä mediakasvatusta.

Toinen kohde, johon hakisin apuraha, on kulttuurijournalismin koulutus. Taidekriitikot ovat yksi kiinnostukseni kohde. Kirjoitan niitä jonkin verran, mutta tiedotusvälineissä niille on yhä vähemmän tilaa. Koen tärkeäksi nostaa kulttuurijournalismin tasoa. Suomen Kulttuurirahasto järjesti syksyllä 2013 ensimmäisen kulttuurijournalismin koulutuksen, johon kyllä hain, mutta en päässyt.

Kenties Hämeen rahasto voisi lähestyä kulttuuri/taidekentän ruohonjuuritason tiedottamalla itsestään esimerkiksi yleisesti jaettavan julkaisun/lehden muodossa. Tietoa saa nykyisellään hienosti, kun osaa hakea, mutta eräänlainen kepeämpi, epämuodollisempi lähestyminen rahaston taholta voisi olla paikallaan.”

Hämeen rahasto vastaanotti vuonna 1982 Kultakeskus Osakeyhtiöltä 100 000 markan lahjoituksen Annikki ja Heikki S. Heikkilän nimikkorahaston perustamiseksi. Annikki ja Heikki S. Heikkilä luovuttivat lahjoitusasiakirjan rahaston hoitokunnan puheenjohtajalle Ilmari Peltolalle ja asiamiehelle Risto Järviselle. Henkilöt vasemmalta oikealle Annikki Heikkilä, Kultakeskuksen hallituksen puheenjohtaja Jaakko Heikkilä, Heikki S. Heikkilä, Risto Järvinen ja Ilmari Peltola. Risto Järvisen kokoelma.

Nimikkorahastot

Vähitellen Hämeessä lisääntyi tietoisuus siitä, että oma maakuntarahasto on mahdollisuus jälkeenjäävän omaisuuden testamenttaamiseen ja lahjoitusten tekemiseen. Tärkeitä avauksia olivat Ulla Heikkilän testamenttilahjoitus vuonna 1978 ja Annikki ja Heikki S. Heikkilän nimikkorahaston perustaminen vuonna 1982. Etenkin jälkimmäinen antoi mallia myös muille. Oli tärkeää tuoda myös julkisuuteen näitä rahaston toimintaa arvostavia hämäläisiä. Hoitokunnassa olisi ollut halua nostaa nimikkorahastojen perustamisia esille enemmänkin, mutta monet lahjoittajat ovat omasta toiveestaan pysytelleet taustalla.

Ulla Heikkilän (1916–1977) testamenttilahjoitus tuli täydellisenä yllätyksenä Hämeen rahaston hoitokunnalle. Lahjoitus oli niin merkittävä, että oli mahdollista perustaa nimikkorahasto. Ulla Heikkilä syntyi talollisen tyttärenä Pälkäneen Laitikkalan kylässä vuonna 1916. Koulunsa Ulla Heikkilä kävi Hämeenlinnassa, josta hän palasi Pälkäneelle ja asui kotitilallaan koko elämänsä. Hänen ainoa veljensä

Iidan Kongan perhe. SKR kuvapankki.

kaatui jatkosodassa. Ulla Heikkilän toive oli, että hänen testamentillaan tuettaisiin ennen kaikkea lääketieteellistä tutkimusta.

Annikki ja Heikki S. Heikkilän rahaston perustamisella on ollut Hämeen rahastolle suuri merkitys. Kultakeskus Oy:n toimitusjohtaja Heikki S. Heikkilä jäi eläkkeelle vuonna 1982 ja yhtiön johto lahjoitti peruspääoman rahastoon, joka oli tunnustus pitkäaikaisesta elämäntyöstä. Myöhemmin teollisuusneuvos Heikkilä ja hänen vaimonsa Annikki kartuttivat rahastoa omilla lahjoituksillaan. Kahden miljoonan markan lahjoitus vuonna 1987 oli rahaston siihenastisen historian suurin.

Alun perin Annikki ja Heikki S. Heikkilän rahasto tuki ensisijaisesti syövän ja psoriasiksen tutkimusta. Myöhemmin nimikkorahaston toimialaa on laajennettu teollisuusneuvos Heikkilän elämäntyön ja harrastuspiirin mukaisesti. Tänä päivänä rahasto tukee myös tekniikan tutkimusta, taideteollisuutta ja -käsityötä, kuvamataiteita sekä riistanhoidon ja metsästyskulttuurin edistämistä. Kultakeskuksen johtajana Heikki S. Heikkilä työskenteli läheisesti Suomen johtavien muotoilijoiden, kuten Tapio Wirkkalan ja Timo Sarpanevan kanssa, ja lisäksi hän oli intohimoinen metsästäjä ja kalastaja.

Musiikin maisteri Maria Männikkö vastaanotti vuonna 2011 apurahan espanjalaista pianomusiikkia käsittelevään taiteelliseen tohtoritutkintoon.

”Hämeen rahaston apuraha on antanut pianistin uralleni merkittävän lahjan. Olen saanut aikaa ja vapautta keskittyä taiteellisen tohtorintutkimuksen tekemiseen Sibelius-Akatemiasa, mikä omalla kohdallani tarkoittaa matkaa kohti espanjalaisen pianomusiikin asiantuntijuutta ja taiteellisesti filosofisen mielen kehittämistä. Luova työ vaatii aikaa ja herkistymistä, se kukoistaa, kun on tilaa hengittää. Tämä on kauneinta, mitä olen Hämeen rahaston apurahan kautta saanut kokea.

Maakunnallisten rahastojen merkitys Suomen kulttuurielämässä on tärkeä. Monet muut rahastot keskittyvät helposti Helsingin alueelle, jossa kilpailu on kovaa. Maakunnissa tehdään kuitenkin yhtä arvokasta kulttuurityötä. Kulttuuri on ihmisen hengen ravintoa, ja maakuntarahastojen rooli on olennainen, jotta näissä kunnissa tapahtuvaa kulttuuritoimintaa sekä maakunnissa asuvia ja siellä syntyneitä kulttuurinharjoittajia voidaan tukea.

Perehdyn tohtorinopinnoissaani narratiiviseen ajatteluun, jota hyödynnän myös pianonsoitonopettajan työssäni. Tavoitteenani on tulevaisuudessa yhä enemmän opettaa musiikkia tarinoiden ja draamakasvatuksen kautta. Yksi idea on hakea rahoitusta konserttikiertueeseen, joka integroi musiikin historian ja soitettavan musiikin tarinan kautta. Konsertin tarinaa puolestaan vahvistetaan näyttämöllä, tanssilla ja kuvataiteella, mikä tuo klassisen musiikin lähemmäksi soittajan omaa kokemusmaailmaa.

Omassa pianistin työssäni rahoituksen hankinta voisi liittyä poikitaiteelliseen konserttiesitykseen, jota olen rakentamassa työryhmäni kanssa. Luomme uutta ja inspiroivaa konserttielämystä kahden pianistin ja kahden sirkusakrobaatin voimin. Horjutamme raja-aitoja kahden eri taidelajin välillä, tuomme esiin uusia ilmaisutapoja ja nautimme luovasta kekseliäisyydestä laadusta tinkimättä.”

//

Väinö ja Hilikka Kiltin rahasto tukee suomalaiskansallista tiedettä ja taidetta sekä kaikkia isänmaallisia hankkeita erityisesti Hämeen alueella. Rahasto on yksi merkittävimmistä nimikkorahastoista. Sisarukset Väinö ja Hilikka Kiltti hoitivat suvulleen vuodesta 1583 kuulunutta tilaa Hämeenlinnan Parolan kylässä kartuttaen kovalla työnteolla sen varallisuutta. Väinön kuoleman jälkeen 1985 Hilikka Kiltti perusti sisarusten nimeä kantavan säätiön, jonka nimikkorahasto on jakanut apurahoja Hämeen rahaston kautta vuodesta 1997 alkaen. Aluksi säätiö toimi yhteis-

työssä Kanta-Hämeen Aluesäästöpankin kanssa. Ajatuksena Hilikka Kiltillä oli, että hänen kuolemansa jälkeen säätiötä hoitaisivat säästöpankin hallituksen nimeämät henkilöt. Säästöpankkilaitos koki 1990-luvulla rajun muutoksen, jolloin yhteistyötä putosi pohja. Myös apurahojen jakaminen osoittautui arvioitua työläämmäksi. Näistä syistä Hilikka Kiltti kääntyi Hämeen rahaston puoleen ja päästiin sopimukseen, jonka mukaan säätiön apurahojen jakoa varten perustettiin nimikkorahasto maakuntarahaston yhteyteen.

Monet nimikkorahaston lahjoittaneet ovat luoneet varallisuutensa hyvin vaatimattomista lähtökohdista ja raskaalla ruumiillisella työllä. Näin teki myös pitkän ja työteliään elämän elänyt Ida Konga (e. Lindqvist ja o.s. Vennälampi). Pälkäneellä vuonna 1902 syntynyt Ida ja hänen kuusi sisarustaan sijoitettiin isän kuoleman ja äidin sairastumisen jälkeen kasvatuskoteihin. Ida oli tällöin kymmenvuotias. Hän oppi pärjäämään omillaan ja nälkä opetti pitämään työnteosta.

Ida Konga olisi halunnut kouluttaa itsensä ammattiin. Kiertokoulua hän oli käynyt, mutta kansakouluun ei ollut mahdollisuutta. Elämäntyönsä Ida Konga teki leipomoyrittäjänä Riihimäellä. Hänen yli 40 vuotta toiminut leipomonsa tunnettiin ruisleivästä, kermasarvista ja rinkeleistä. Leipomosta Ida Konga luopui vuonna 1972, ja pitkästä työurasta hänelle jäi käteen vain vanha auto ja jonkin verran rahaa. Tällöin tapahtui jotain odottamatonta: lotossa tuli täysosuma. Pojalle ostettiin uusi auto ja itselleen Ida maksoi polvi- ja lonkkaleikkaukset. Loput pantiin säästöön. Poikansa kuoleman jälkeen Ida Konga testamenttasi omaisuutensa Suomen Kulttuurirahastolle, jonka hän oli oppinut tuntemaan tuttavaperheensä kautta. ”Jos raha tekee jonkun onnelliseksi, niin ei se nyt niin paljon ole, mutta kun se menee tammöiseen, niin sillä voi korjata monta asiaa ja tehdä monta vähän onnellisemmaksi.”

Hämeen rahasto on säilyttänyt luottamuksensa varojen käyttäjänä. Lahjoittajat korostavat rahaston hyvää mainetta, ja he tietävät varojensa päätyvän siihen tarkoitukseen, mihin ne on tarkoitettukin. Lääketieteellisen tutkimuksen tukeminen on monen toiveena, joskaan Kanta-Hämeessä ei ole yliopistotasoisia lääketieteellisiä tutkimuslaitosta. Ongelmana voikin olla, saako rahasto riittävästi korkeatasoisia apurahahakemuksia esimerkiksi silmä- ja sydäntautien tutkimukseen.

Nimikkorahastoja Hämeen rahastolla on tänä päivänä 22 ja ne on esitelty rahaston internet-sivuilla. Hoitokunnan puheenjohtajana toiminut Heleena Lehtonen pohtii, kuinka kasvatettaisiin kiinnostusta nimikkorahaston perustamiseen. Ehkä vielä näkyvämmän voisi tuoda esiin sitä, mitä nimikkorahastot ovat saaneet aikaan ja mitä mahdollisuuksia ne ovat avanneet. Ei niinkään korostaa yksittäisen henkilön elämäntyötä kuin rahaston aikaansaamia tuloksia.

Lähteet

Suomen Kulttuurirahaston Hämeen rahaston arkisto

Haastattelut

Juhani Honka
Terttu Häkkinen
Risto Järvinen
Onni-Sakari Karisto
Erkki Kemppainen
Heleena Lehtonen
Veikko Mäkelä
Ilmari Peltola
Heikki Pönttöskoski
Riitta Toivonen

Sanomalehdet

Etelä-Suomen Sanomat 28.11.1960 ja 28.11.1961
Hämeen Kansa 29.11.1960
Hämeen Sanomat 27.11.1960,
Riihimäen Sanomat 20.11.1970

Pohls, Marita, Suomen Kulttuurirahaston historia. Porvoo 1989.

Toivonen, Riitta, Hämeen rahaston kolme vuosikymmentä. Optimisti 4/1990.

SUOMEN KULTTUURIRAHASTON HÄMEEN RAHASTO on ollut yli 50 vuoden ajan monen hämäläisen taide- ja tiedeteon takana taustavaikuttajana ja mahdollistajana.

Hämeen rahaston perustamisesta iloittiin Hämeenlinnan lyseolla marraskuussa 1960. Valtakunnallinen kulttuurirahasto sai viidennen maakuntarahastonsa. Toiminta-alueeksi vaikiintui Forssan, Hämeenlinnan ja Riihimäen seudut. Jokainen näistä alueista on hyvin omaleimainen, mutta vuosien kuluessa Hämeen rahasto on kasvanut koko maakunnan luottamusta nauttivaksi rahastoksi.

Tämä teos on Hämeen rahaston juhlaulkaisu, jossa rahaston hoitokunnan puheenjohtajat ja asiamiehet kertovat, mikä saa heidät vuodesta toiseen innostumaan apurahahakemusten arvioinnista. Yksitoista, vuosikymmenien varrella apurahan saanutta puolestaan kertoo, mitä Hämeen rahasto on heille merkinnyt ja mahdollistanut. He myös lähettävät terveisiä rahaston apurahan ensimmäistä kertaa saavalle.

